

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ซึ่งนำผลจากการศึกษาต่อเนื่องในประเทศไทย และต่างประเทศ พร้อมการสำรวจความต้องการจากกลุ่มตัวอย่าง 9 ภูมิภาค การสัมภาษณ์จากผู้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา นำมาเสนอแนวทางการจัดการศึกษาต่อเนื่องในประเทศไทย จำแนกผลการนำเสนอเป็น 4 ส่วนสำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การศึกษาต่อเนื่องในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การศึกษาต่อเนื่องในต่างประเทศ

ส่วนที่ 3 สภาพและความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบุคคลวัยผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษา

ส่วนที่ 4 แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การศึกษาต่อเนื่องในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ซึ่งนำผลจากการศึกษาต่อเนื่องในประเทศไทย จำแนกเป็น 2 ตอน คือการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องของผู้ใหญ่และระบบการบริหารจัดการในประเทศไทย และการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องของผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องของผู้ใหญ่และระบบการบริหารจัดการในประเทศไทย

จากการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพจัดการศึกษาต่อเนื่องของของผู้ใหญ่และระบบการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษาในประเทศไทย รวมถึงการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นตัวอย่างการปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาและการบริหารการจัดการศึกษาต่อเนื่องในประเทศ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินการเพื่อจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา สามารถได้จัดเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษา
 2. สถาบันอุดมศึกษาทางการแพทย์และพยาบาล
 3. สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น
- ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. สถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง แยกย่อยได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง

1.2 หน่วยงาน ศูนย์ สำนักที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง

1.3 สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน

ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการจัดการศึกษาของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1.1 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง จำนวน 6 สถาบัน ได้แก่

1.1.1 มหาวิทยาลัยศิลปากร

1.1.2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1.3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.1.4 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

1.1.5 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.1.6 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายละเอียดการจัดการศึกษา ประกอบด้วย สภาพการจัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย นโยบาย หลักสูตร คุณลักษณะผู้สอน การจัดการเรียนการสอน และสื่อสนับสนุนการสอน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง

สถาบัน อุดมศึกษา	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะ ผู้สอน	การจัดการเรียน การสอน	สื่อสนับสนุนการ เรียนรู้	การจัดการศึกษา ต่อเนื่อง
1. มหาวิทยาลัย ศิลปากร	จัดการศึกษา ระดับ ป.ตรี ป.โท และ ป.เอก	- นักศึกษาสามัญ (จบ ม.6 หรือ เทียบเท่า หรือ อนุปริญญา หรือ ปวส.) - นักศึกษา พิเศษ*ไม่ขอรับ ปริญญา หรือ ขอโอนหน่วย กิต	ดำเนินการตามที่ สกอ.กำหนด	ศึกษาศาสตร บัณฑิต สาขาวิชา การศึกษา ตลอดชีวิต	วุฒิป.โท ขึ้นไป หรือตำแหน่ง ทางวิชาการ ไม่ต่ำกว่า ผศ.	ภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติ	- หนังสือ ตำรา - ฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ - หอสมุดกลาง	- การเทียบโอน หน่วยกิตราย วิชา - การลง ทะเบียนข้าม มหาวิทยาลัย
2. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	จัดการศึกษา ระดับ ป.ตรี ป.โท และ ป.เอก	จบ ม.6 หรือ เทียบเท่า ทั้ง ในระบบและ นอกระบบ โรงเรียน	ดำเนินการตามที่ สกอ.กำหนด	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษา นอกระบบ โรงเรียน	วุฒิป.โท ขึ้นไป หรือตำแหน่ง ทางวิชาการ ไม่ต่ำกว่า ผศ.	ภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติ	- หนังสือ ตำรา - วารสาร - ฐานข้อมูลสื่อ อิเล็กทรอนิกส์	โปรแกรมเกียรตินิยม *Fast Tract

ตารางที่ 2 สรุปการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง (ต่อ)

สถาบัน อุดมศึกษา	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะ ผู้สอน	การจัดการเรียน การสอน	สื่อสนับสนุนการ เรียนรู้	การจัดการศึกษา ต่อเนื่อง
3. มหาวิทยาลัย รามคำแหง	จัดการศึกษา ระดับ ป.ตรี	- จบ ม.6 หรือ เทียบเท่า หรือ อนุปริญญาทั้ง ในระบบและ นอกระบบ - Pre-degree รับผู้จบ ม.3 หรือ ปวส.	เปิด โอกาส ทางการศึกษา สำหรับทุกคน อย่างเสมอภาค	ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา อาชีวศึกษาและ การงานอาชีพ กลุ่มวิชาการ ศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อ พัฒนาชุมชน	วุฒิ ป.โท ขึ้นไป หรือตำแหน่ง ทางวิชาการ ไม่ต่ำกว่า ผศ.	ผสมผสานการ เรียนรู้แบบชั้น เรียนกับการ เรียนรู้ทางไกล	- หนังสือ ตำรา - RU Cyber classrooms - m-Learning - สำเนาวิดีโอ การบรรยาย ย้อนหลัง	- การโอนหน่วยกิ ตจากระดับ ป.ตรี /อนุปริญญา - ระบบPre- degree สะสม หน่วยกิตไว้ เทียบโอน
4. มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมา ธิราช	จัดการศึกษา ระดับ ป.ตรี	- จบ ปวส . อนุ ปริญญา หรือเทียบเท่า ทุกสาขาวิชา - ป.ตรี ทาง การศึกษา หรือ สาขาอื่นๆ	รับผู้เรียนที่ขาด โอกาสทาง การศึกษา และผู้ ที่ ต้องการ เพิ่มพูนความรู้ให้ ได้รับการศึกษา อย่างต่อเนื่อง	ศึกษาศาสตร บัณฑิต สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ วิชา เอก การศึกษานอก ระบบ	วุฒิ ป.โท ขึ้นไป หรือตำแหน่ง ทางวิชาการ ไม่ต่ำกว่า ผศ.	ใช้ระบบทางไกล ผ่านสื่อประสม	- เอกสารการ สอน แบบฝึก ปฏิบัติ - CD DVD เสียง/ มัลติมีเดีย ประจำชุดวิชา - รายการวิทยุ โทรทัศน์ สื่อ อินเทอร์เน็ต	- โคร ง ก า ร สัมฤทธิ์บัตร ดำเนินการโดย สำ นั ก ก า ร ศึ ก ษ า ต่อเนื่อง

ตารางที่ 2 สรุปการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง (ต่อ)

สถาบัน อุดมศึกษา	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะผู้สอน	การจัดการ เรียนการ สอน	สื่อสนับสนุน การเรียนรู้	การจัดการ ศึกษา ต่อเนื่อง
5. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทร วิโรฒ	จัดการศึกษา ระดับ ป.โท และป.เอก	<u>หลักสูตร ป.โท</u> - จบ ป.ตรี ทาง การศึกษา หรือ สาขาอื่นแต่มีความ สนใจ <u>หลักสูตร ป.เอก</u> - จบ ป.โท ทาง การศึกษา หรือ สาขาอื่นแต่มีความ สนใจ - มีประสบการณ์ทาง การศึกษา/การ นิเทศ	มีวิสัยทัศน์ที่จะเป็น องค์กรชั้นนำแห่ง การเรียนรู้และการ วิจัยทางการ ศึกษา ที่มีคุณธรรม มี บทบาทและเป็น แหล่งอ้างอิงทาง การศึกษาในระดับ ท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เพื่อผลิต บัณฑิตครูและ บุคลากรทางการ ศึกษาพัฒนา นวัตกรรมสร้าง วัฒนธรรม	* มีเฉพาะหลักสูตร ป.โท-เอกสาขาวิชา การบริหารและการ จัดการศึกษา <u>หลักสูตร ป.โท</u> - แขนงวิชาการ บริหารการ ศึกษา นอกระบบและ การ ศึกษาตาม อัธยาศัย <u>หลักสูตร ป.เอก</u> - แขนงวิชาการ บริหารการศึกษา ตลอดชีวิตเพื่อ พัฒนาทรัพยากร มนุษย์	<u>หลักสูตร ป.โท</u> - วุฒิ ป.โท ขึ้นไป หรือตำแหน่ง ทางวิชาการไม่ ต่ำกว่า ผศ. <u>หลักสูตร ป.เอก</u> - วุฒิ ป.เอก ขึ้นไป หรือตำแหน่ง ทางวิชาการไม่ ต่ำกว่า รศ.	แบบชั้นเรียน	- หนังสือ ตำรา - หอสมุดกลาง - ฐานข้อมูล	การบริการ วิชาการแก่ ชุมชนเป็นพันธ กิจหนึ่งของ มหาวิทยาลัย โดยมุ่งยกระดับ เพิ่มพูนความรู้ กระจายโอกาส และส่งเสริม การศึกษาและ ถ่ายทอด เทคโนโลยีไปสู่ ท้องถิ่น ประชาชน ทั้งใน เมืองและชนบท

ตารางที่ 2 สรุปการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง (ต่อ)

สถาบัน อุดมศึกษา	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะ ผู้สอน	การจัดการ เรียนการ สอน	สื่อสนับสนุนการ เรียนรู้	การจัดการศึกษา ต่อเนื่อง
5. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทร วิโรฒ (ต่อ)			คุณภาพบน รากฐานทาง การศึกษา และ พัฒนาระบบ บริหาร ที่มี คุณภาพและ ธรรมาภิบาล					
6. มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	จัดการศึกษา ระดับ ป.โท และป.เอก	<u>หลักสูตร ป.โท</u> - จบ ป.ตรี หรือ เทียบเท่า <u>หลักสูตร ป.เอก</u> - จบ ป.ตรี หรือ เทียบเท่าที่มีผล การเรียนดีมาก - จบ ป.โท หรือ เทียบเท่า	จะเป็นองค์กร การเรียนรู้สู่ ความเป็นเลิศ ทางวิชาชีพ ศึกษาระดับ นานาชาติโดย มุ่งผลิตบัณฑิต ที่รักวิชาชีพ มี ปัญญามี	* มี เฉพาะ หลักสูตร ป. โท - เอก สาขาวิชา การศึกษา นอกระบบ เพื่อพัฒนา สังคม	<u>หลักสูตร ป.โท</u> - วุฒิ ป.โท ขึ้นไป หรือตำแหน่ง ทางวิชาการไม่ ต่ำกว่า ผศ. <u>หลักสูตร ป.เอก</u> - วุฒิ ป.เอก หรือ ตำแหน่งทาง วิชาการไม่ต่ำ กว่า รศ.	แบบชั้นเรียน	- สำนักหอสมุด - ห้องสมุดคณะ - หอ ง ส มุ ด ภาควิชา - ห้องสมุดบัณฑิต วิทยาลัย - สืบค้นข้อมูล และ อ ่า น วิทยานิพนธ์ใน ซีดีรอม	

ตารางที่ 2 สรุปการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาต่อเนื่อง (ต่อ)

สถาบัน อุดมศึกษา	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะ ผู้สอน	การจัดการเรียน การสอน	สื่อสนับสนุนการ เรียนรู้	การจัดการศึกษา ต่อเนื่อง
			คุณธรรมนำ ความรู้ ชี้นำ สังคมได้ สร้างสรรค์ งานวิจัยและ นวัตกรรมทาง การศึกษาที่มี คุณภาพระดับ สากล และ บริการวิชาการ และถ่ายทอด องค์ความรู้สู่ สังคมเพื่อ พัฒนา การศึกษาและ ส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอด ชีวิต					

1.2 หน่วยงาน ศูนย์ สำนักที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง

นอกจากการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรแล้ว การจัดการศึกษาต่อเนื่องยังมีการดำเนินการโดยคณะทำงานของหน่วยงาน ศูนย์ สำนักที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง ในลักษณะการประสานงานให้แก่หลักสูตรต่าง ๆ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา จำนวน 5 หน่วยงาน ได้แก่

- 1.2.1 ศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- 1.2.2 ศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยรังสิต
- 1.2.3 สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 1.2.4 สถานการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 1.2.5 สำนักการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รายละเอียดการจัดการศึกษา ประกอบด้วย สภาพการจัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย นโยบาย หลักสูตร คุณลักษณะผู้สอน การจัดการเรียนการสอน และสื่อสนับสนุนการสอน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 สรุปการจัดการศึกษาของหน่วยงาน ศูนย์ สำนักที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง

หน่วยงาน	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะ ผู้สอน	การจัดการ เรียนการ สอน	สื่อสนับสนุน การเรียนรู้
1. ศูนย์การศึกษา ต่อเนื่อง มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระ จอมเกล้าธนบุรี	- จัดอบรม สัมมนา ประชุมทาง วิชาการในทั้ง ในประเทศและ ระหว่าง ประเทศ - In-house Training	เป็นไปตามประกาศรับ สมัคร - บุคลากรใน มหาวิทยาลัย - บุคลากรภาคเอกชน รัฐและรัฐวิสาหกิจ - ผู้สนใจทั่วไป	เป็นหน่วยงาน กลางในการ ถ่ายทอดองค์ ความรู้ ผลงาน วิชาการและ งานวิจัยของ มจร.	มี 4 หมวด - การพัฒนาศักยภาพด้าน วิชาชีพ - การพัฒนาและบริหารธุรกิจ เชิงกลยุทธ์ - เทคโนโลยีสารสนเทศยุค โลกาภิวัตน์ - การพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพ	- บุคลากรของ มจร. - วิทยากรจาก ภายนอก	- อบรม - สัมมนา - ประชุม วิชาการ	- เอกสาร ประกอบการ ฝึกอบรม / เอกสาร ประกอบการ บรรยาย - วัสดุที่ใช้ในการ ฝึกปฏิบัติ
2. ศูนย์การศึกษา ต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยรังสิต	- จัดทำหลักสูตร และ งบประมาณ - จัดอบรม สัมมนาวิชาการ ศึกษาดูงาน นอกสถานที่	เป็นไปตามประกาศรับ สมัคร - บุคลากรใน มหาวิทยาลัย - บุคลากรภาคเอกชน รัฐและรัฐวิสาหกิจ - นักศึกษา - ผู้สนใจทั่วไป	ให้ บริการ วิชาการแก่สังคม เพื่อพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ในองค์กรภาครัฐ และเอกชน	- ร่วมกับคณะและหน่วยงาน ในมหาวิทยาลัย - ร่วมกับภาครัฐและเอกชน - 7ร่วมกับภาครัฐ (ททท.)	- บุคลากรจาก คณะวิชาต่างๆ - วิทยากรจาก หน่วยงาน ภาครัฐ/เอกชน	- อบรม - workshop	- เอกสาร ประกอบการ ฝึกอบรม / การบรรยาย - ซีดีฐานข้อมูล - วัสดุที่ใช้ในการ ฝึกปฏิบัติ

ตารางที่ 3 สรุปการจัดการศึกษาของหน่วยงาน ศูนย์ สำนักที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง (ต่อ)

หน่วยงาน	สภาพการจัดการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะผู้สอน	การจัดการเรียนการสอน	สื่อสนับสนุนการเรียนรู้
3. สำนักส่งเสริมและ การศึกษ ต่อเนื่อง มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์	จัดอบรม ประชุม สัมมนา ส่งเสริม การศึกษา และให้ การศึกษาต่อเนื่อง แก่ชุมชน	<u>แบบให้เปล่า</u> - ผู้ได้รับผลกระทบจาก ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความไม่สงบในพื้นที่ ปัญหาเศรษฐกิจ ผู้ พิการ ผู้ขาดโอกาส ทางสังคม <u>แบบเก็บค่าลงทะเบียน</u> - เป็นไปตามประกาศรับ สมัคร	เป็นหน่วยงาน กลางที่จะนำ ทรัพยากรของ มหาวิทยาลัยไป ใช้ในการบริการ วิชาการ แก่ ชุมชน สร้าง ความเข้มแข็งให้ ชุมชน	- โครงการแบบให้เปล่า - โครงการแบบเก็บค่าลง ทะเบียน	- บุคลากรจาก คณะวิชาต่างๆ ใน มหาวิทยาลัย - บุคลากรประจำ สถานีบริการ วิชาการชุมชน - วิทยากรจาก หน้ วย ง า น ภาครัฐ เอกชน	- อบรม - ประชุม - สัมมนา - VDO on demand - Radio on demand	- เอกสาร ประกอบการ บรรยาย - วัสดุที่ใช้ในการ ฝึกปฏิบัติ - สื่อ วิ ดี โอ สื่อ อี เล็ก ทรอนิกส์ - รายการวิทยุ
4. สถานการศึกษา ต่อเนื่อง มหาวิทยาลัย นเรศวร	- จัดการเรียนการ สอนระดับ ป.ตรี ป.โท (แผน ข) และ ประกาศนียบัตร - จัดอบรม สัมมนา ประชุม ทางวิชาการ	<u>ความร่วมมือกับกองทัพ</u> <u>ภาคที่ 3</u> - ข้าราชการทหาร <u>พัฒนาด้านบัญชี</u> - บุคลากรของกรม ตรวจสอบบัญชี สหกรณ์ <u>ฝึกอบรม</u> - เป็นไปตามประกาศ รับสมัคร	ผลิตหลักสูตร ตาม ความ ต้องการของ ชุมชน/สังคม บริหารจัดการ อย่างมีส่วนร่วม	- ศศ.บ. พัฒนาสังคม - ศศ.บ.เทคโนโลยีและสื่อสาร การศึกษา - หลักสูตรอบรมระยะสั้น	- บุคลากรจาก คณะวิชาต่าง ๆ ใน ม.นเรศวร - วิทยากรจาก ภาครัฐ/เอกชน	<u>ระดับ ป.ตรี</u> - ระบบทวิภาค แบบ 3 ภาค ต่อปี การศึกษา - เรียนวันเสาร์- อาทิตย์ <u>การฝึกอบรม</u> - บรรยาย - workshop	- เอกสาร ประกอบการ เรียน / การ ฝึกอบรม - เอกสาร ประกอบการ บรรยาย - วัสดุที่ใช้ในการ ปฏิบัติ

ตารางที่ 3 สรุปการจัดการศึกษาของหน่วยงาน ศูนย์ สำนักที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง (ต่อ)

หน่วยงาน	สภาพการจัดการศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะผู้สอน	การจัดการเรียนการสอน	สื่อสนับสนุนการเรียนรู้
5. สำนักการศึกษา ต่อเนื่อง มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช	จัดฝึกอบรม หลักสูตรระยะ สั้น ฝึกอบรม ทางไกล โครง การสัมฤทธิ์ บัตร และ เผยแพร่ ความรู้ชุมชน	- ผู้สนใจทั่วไป ไม่จำกัด เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา - พระภิกษุ สามเณร - ผู้ต้องขัง - ผู้พิการ	กระจายโอกาส และความเสมอ ภาคทางด้าน การศึกษา	- หลักสูตรฝึกอบรมทั่วไป - หลักสูตรตามความต้องการ ของหน่วยงาน - หลักสูตรทางไกล - โครงการสัมฤทธิ์บัตร	- บุคลากรจาก สาขาวิชาต่าง ๆ ของ มสธ.	<u>การฝึกอบรม</u> - บรรยาย - ฝึกปฏิบัติ <u>อบรมทางไกล</u> - เรียนด้วย ตนเองผ่าน สื่อ <u>โครงการ สัมฤทธิ์บัตร</u> - เรียนด้วย ตนเอง - สอนเสริม - เรียนผ่าน รายการวิทยุ	- เอกสาร ประกอบการ บรรยาย - ชุดการสอน - วิดีทัศน์ - รายการวิทยุ

1.3 สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนหมายถึงวิทยาลัยมหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่เป็นของเอกชน ตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพ.ศ. 2546 เป็นสถานศึกษาและวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การศึกษาส่งเสริมวิทยาการและวิชาชีพชั้นสูงโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ บุคลากรอาจารย์ นักศึกษาหลักสูตรและอื่นๆที่จำเป็นหรือเกี่ยวข้องกับการอุดมศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนของ ประเทศไทยในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 70 แห่ง (วิกิพีเดีย, 2558: ออนไลน์) แบ่งเป็น

- ระดับมหาวิทยาลัย 40 แห่ง
- ระดับวิทยาลัย 20 แห่ง
- ระดับสถาบัน 10 แห่ง

รายละเอียดการจัดการศึกษา ประกอบด้วย สภาพการจัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย นโยบาย หลักสูตร คุณลักษณะผู้สอน การจัดการเรียนการสอน และสื่อสนับสนุนการสอน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 สรุปการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น

สถาบัน อุดมศึกษา	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะผู้สอน	การจัดการเรียน การสอน	สื่อสนับสนุน การเรียนรู้	การจัดการศึกษา ต่อเนื่อง
1. มหาวิทยาลัย ราชภัฏ	- ปริญญาตรี - ประกาศนียบัตรบัณฑิต - ปริญญาโท - ปริญญาเอก	เฉพาะหลักสูตรปริญญาตรี - คุณสมบัติทั่วไป สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมปลายหรือเทียบเท่า - คุณสมบัติเฉพาะตามสาขาที่สัมพันธ์	ดำเนินการตามที่ สกอ.กำหนด ได้มาตรฐาน สากลพัฒนา ท้องถิ่นและ สังคมไทยอย่าง ยั่งยืน	- ต ำ ม กร อ บ มาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ - พัฒนาให้ตรงกับ ความต้องการของ ชุมชน ตลาด เฉพาะ สังคม และนโยบายของ ประเทศ	- ตามเกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตร ระดับอุดมศึกษา - วุฒิปริญญาโทขึ้นไป หรือดำรงตำแหน่งไม่ ต่ำกว่า ผศ. - สำเร็จการศึกษาตรง หรือสัมพันธ์กับ หลักสูตรที่เปิดสอน ในสาขานั้น	- หลักสูตรปกติ สอนแบบชั้น เรียน ภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ - หลักสูตรเชิง วิชาชีพเฉพาะมี การเรียนรู้จาก ประสบการณ์ ตรง	- ตำรา บทความ วารสาร หนังสือ - ฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ - ให้บริการในสำนัก วิทยบริการและ เทคโนโลยี สารสนเทศ - แหล่งเรียนรู้ เฉพาะทาง	- สำนักบริการ วิชาการ และ ฝึกอบรม บริการ วิชาการและการ ฝึกอบรม - คณะวิชา/สถาบัน ต่างๆ บริการ วิชาการ และ ฝึกอบรม ตาม ศาสตร์เฉพาะ
2. มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล	- อนุปริญญา - ปริญญาตรี - ฝึกอบรม - โครงการ บริการวิชาการ	- วุฒิการศึกษา ระดับ ม.ปลาย หรือเทียบเท่า - ตามวัตถุประสงค์ ของโครงการ	มหาวิทยาลัย แห่งการสร้างนัก ปฏิบัติมืออาชีพ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ นวัตกรรม	ผลิตบัณฑิตนัก ปฏิบัติมืออาชีพตาม กรอบมาตรฐาน คุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา โดยเพิ่มชั่วโมง ปฏิบัติ	เป็นไปประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตรระดับปริญญา ตรี	ให้ความสำคัญกับ ประสบการณ์ใน การทำงานจริง	- อาคารเรียน/ ฝึกอบรม ห้องสมุด ศูนย์บริการความรู้ ห้องปฏิบัติการ - สถาบันวิทยบริการ สนับสนุนการเรียน การสอนและการ วิจัย	- เทียบโอนผลการ เรียน - บริการวิชาการ ส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

ตารางที่ 4 สรุปการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น (ต่อ)

สถาบัน อุดมศึกษา	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะผู้สอน	การจัดการเรียน การสอน	สื่อสนับสนุน การเรียนรู้	การจัดการศึกษา ต่อเนื่อง
3. วิทยาลัยชุมชน	- อนุปริญญา - อบรมระยะสั้น แก่ชุมชน	- วุฒิการศึกษา ระดับ ม.ปลาย หรือเทียบเท่า - วัยแรงงาน - วัยทำงาน - ผู้เรียนในระบบ	- ส่ง เส ริ ม สนับสนุนการ พัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และ สังคม ของ ชุมชน - จัดการเรียน การสอนแบบ เปิด ก ว ้าง หลากหลาย	- อนุปริญญา - ฝึกอบรมระยะสั้น ตาม ความ ต้องการ ของ ผู้เรียนและชุมชน - ประกาศนียบัตร ที่เน้นสมรรถนะ ในการทำงาน เฉพาะอย่างยิ่ง หรืองานอาชีพ	- ครู จบการศึกษา ระดับปริญญาโทใน สาขาวิชาที่เปิดสอน หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง - อาจารย์พิเศษ จบ ปริญญาโท หรือมี ประสบการณ์ในสาขา ที่สอน 10 ปีขึ้นไป - วิ ท ย า กร มี ประสบการณ์หรือ ผลงานเป็นที่ประจักษ์ ในชุมชนและสามารถ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ ผู้อื่นได้	- จัดการเรียนการ สอนในฐานะ สถาบันอุดม ศึกษาและศูนย์ วิชาการท้องถิ่น - จัดการเรียนการ สอนในสถาบัน หรือเรียนข้าม สถาบันเรียน ทางไกล เรียน ภาคปกติหรือ ภาคค่ำ และ เรียนภาคพิเศษ ในวันหยุด	- สร้างเครือข่ายการ จัดการศึกษา ใน ระดับอำเภอ/ ตำบล - สร้างความร่วมมือ ในประเทศ	- ห ลั ก สู ต ร อนุปริญญาสาย วิชาการและวิชาชีพ ที่สามารถนำไป ประกอบอาชีพและ โอนไปศึกษาต่อ ระดับปริญญาได้ - หลักสูตรฝึกอบรม โดยมีการสำรวจ ความต้องการ - ห ลั ก สู ต ร ประกาศนียบัตร เน้นสมรรถนะใน การทำงาน

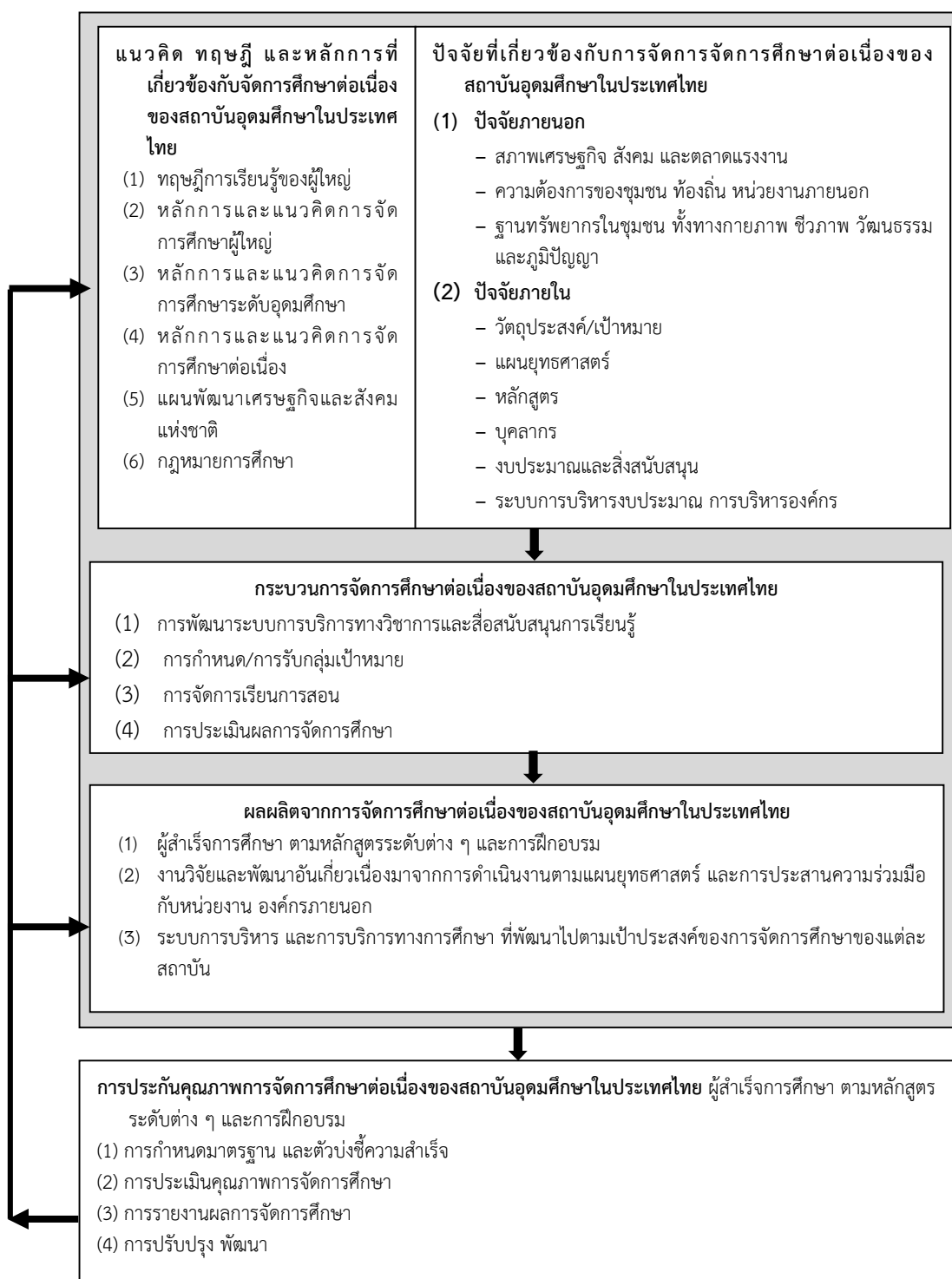
ตารางที่ 4 สรุปการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น (ต่อ)

สถาบัน อุดมศึกษา	สภาพการจัด การศึกษา	กลุ่มเป้าหมาย	นโยบาย	หลักสูตร	คุณลักษณะผู้สอน	การจัดการเรียน การสอน	สื่อสนับสนุน การเรียนรู้	การจัดการศึกษา ต่อเนื่อง
4. สถาบันการ เรียนรู้เพื่อปวง ชน	จัดการศึกษาที่ บูรณาการกับ การพัฒนาชีวิต และชุมชน - ปริญญาตรี - ปริญญาโท	- ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะ ผู้ใหญ่ - วุฒิมัธยมศึกษา ระดับ ม.ปลาย หรือเทียบเท่า	เป็นสถาบันอุดม ศึกษาทางเลือก เพื่อชุมชน	ศิลปศาสตรบัณฑิต และศิลปศาสตรม หาบัณฑิต	- ตามเกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตร ระดับอุดมศึกษา - ปัญญาชนชาวบ้าน และปราชญ์ท้องถิ่น	- จัดการศึกษ แบบชั้นเรียน - ประสบการณ์ ภาคสนาม - ศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเอง	- หนังสือเอกสาร ประกอบการเรียน สื่อโสตทัศนวัสดุ - หอสมุด - เครือข่ายการ เรียนรู้	- สำนักการศึกษาเพื่อ ชีวิตและสังคม บริการวิชาการ - สถาบันปัญญา ภิรมย์จัดหลักสูตร ระยะสั้น
5. สถาบันอาศรม ศิลป์	การศึกษาแบบ บูรณาการ ชีวิตในชั้น อุดมศึกษา ระดับ ประกาศนียบ ัตร ปริญญา ตรี และ ปริญญาโท	- สำเร็จการ ศึกษาไม่ต่ำกว่า ชั้น ม.ปลาย หรือเทียบเท่า - ผ่านการสอบ คัดเลือก - มีประสบการณ์ ตรงกับสาขาที่ สมัคร	- จัดการศึกษา แบบบูรณาการ ชีวิตในชั้นอุดม ศึกษาเพื่อ พัฒนา ศักยภาพการ เรียนรู้สูงสุด ของมนุษย์ - ผสานภูมิ ปัญญากับองค์ ความรู้ร่วม สมัย	หลักสูตรปริญญาตรี 3 หลักสูตร มุ่ง เสริมสร้าง ความสามารถใน การประกอบอาชีพ ควา ม ส ำ น ี ก รับผิดชอบต่อชุมชน ท้องถิ่นและการเป็น พลเมืองโลก	- มีความเชี่ยวชาญใน สาขานั้นๆ - ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ ในการเรียนรู้	- จัดการเรียนรู้ ผ่านปฏิสัมพันธ์ กับชุมชน - เรียนรู้แบบบูรณา การ - เรียนรู้แบบจิตต ปัญญา - เรียนรู้ผ่านศิลปะ และ ประสบการณ์ ตรง	- ตำรา หนังสือ วารสารวิชาการ - ห้องสมุด - อินเทอร์เน็ต - สถานที่ฝึกปฏิบัติ	- หลักสูตรระยะสั้น เพื่อการอบรมเชิง ปฏิบัติการให้กับ หน่วยงาน / องค์กร ต่างๆ โดยเน้นการ พัฒนาศักยภาพการ เรียนรู้

ตอนที่ 2 ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องของผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับ สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

จากผลการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของกรอบประเด็นพิจารณาที่ได้
จากการสังเคราะห์เอกสาร และการศึกษากรณีตัวอย่าง สามารถสรุปรูปแบบการจัดการศึกษา
ต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เป็นกรอบแนวคิด

รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

จากภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ส่วน คือ

องค์ประกอบที่ 1 เป็นปัจจัยที่เป็นสถานะที่เอื้อ ก่อหนุน ค้ำจุน เปิดโอกาส หรือเป็น องค์ประกอบร่วม หรือเป็นเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้การจัดการศึกษาต่อเนื่องของ สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยเกิดมีขึ้น ดำเนินอยู่ และพัฒนาต่อไป อันประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี หลักการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาต่อเนื่อง การอุดมศึกษา ร่วมกับการพิจารณา ความสำคัญจำเป็น และทิศทางของการจัดการศึกษาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาต่อเนื่องให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึง ปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นให้มีการจัดการศึกษาต่อเนื่องในทิศทางที่จำเป็นและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนสังคม และความพร้อมของสถาบันการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนด วัตถุประสงค์/เป้าหมายของการจัดการศึกษา แผนยุทธศาสตร์ และหลักสูตร คลอดจนพัฒนา บุคลากร การบริหารงบประมาณ การบริหารองค์กร และจัดระบบการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลต่อการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 2 คือกระบวนการในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็น ลำดับตามระบบของการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทย อันประกอบด้วย การพัฒนาระบบการบริการทางวิชาการและสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การกำหนด/การรับกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการ ประเมินผลการจัดการศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 คือ ผลผลิตของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้แก่ ผู้สำเร็จ การศึกษา ตามหลักสูตรระดับต่าง ๆ และการฝึกอบรม งานวิจัยและพัฒนาอันเกี่ยวเนื่องมาจากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรภายนอก และระบบการบริหาร และการบริการทางการศึกษา ที่พัฒนาไปตามเป้าประสงค์ของการ จัดการศึกษาของแต่ละสถาบัน

ทั้งนี้ องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน ในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาใน ประเทศไทย ก็จะดำเนินไปโดยการวางแผนและจัดระบบแล้วในกระบวนการบริหารคุณภาพการจัดการ ศึกษาต่อเนื่อง ที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาใน ประเทศไทยจะได้คุณภาพตามที่กำหนดไว้ในกระบวนการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การศึกษาต่อเนื่องในต่างประเทศ

การวิเคราะห์เอกสารใน ประเทศ 5 ประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย เดนมาร์ก ญี่ปุ่น และการศึกษาดูงานที่มาเลเซีย ในประเด็นสาระสำคัญได้แก่สภาพการ

จัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย นโยบาย หลักสูตร คุณลักษณะผู้สอน การจัดการเรียนการสอน และสื่อสนับสนุนการสอน จำแนกเป็น 2 ตอนกล่าวคือการสังเคราะห์ในแต่ละประเทศ และการสรุปภาพรวมการศึกษาต่อเนื่องในต่างประเทศ รายละเอียดสภาพการจัดการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย นโยบาย หลักสูตร คุณลักษณะผู้สอน การจัดการเรียนการสอน และสื่อสนับสนุนการสอน ตามตารางดังนี้

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเทศ

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษา
1. สภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่อง	สภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันดังตัวอย่างต่อไปนี้
	1. สหรัฐอเมริกา (USA) ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีแก่ผู้ที่มาลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรที่ไม่ต้องการหน่วยกิต (non-credit courses) แต่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชาที่ตนทำงานอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเรียนในเวลาภาคพิเศษในตอนเย็น หรือภาคนอกเวลา ช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือเรียนระบบปริญญาออนไลน์
	2. สหราชอาณาจักร (United Kingdom) มักเป็นหลักสูตรครึ่งเวลา (part-time course) ที่สอดคล้องกับกรอบคุณสมบัติของหลักสูตรปริญญาตรีของอังกฤษ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ และบางหลักสูตรก็ตรงตามคุณสมบัติวิชาชีพ มีหลายหลักสูตรที่ต้องการวุฒิการศึกษา (certificate course) หลักสูตรส่วนใหญ่เปิดรายวิชาตามความสนใจของผู้เรียน ผู้ที่จะสมัครเรียนไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพิเศษ การเรียนการสอนในปัจจุบันใช้วิธีออนไลน์เข้าถึงผู้เรียนทั่วประเทศ
	3. ออสเตรเลีย (Australia) เปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างสามารถสมัครเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้โดยใช้ผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เป็นหลักฐานการสมัครเรียน แต่ถ้าไม่จบการศึกษาตามคุณสมบัติ หรือเทียบเท่า หรือผลการเรียนไม่ดีพอ ก็สามารถพิจารณาเงื่อนไขอื่นๆ เช่น เคยศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับ 12 ปี ในศูนย์การศึกษาผู้ใหญ่ (Centre for Adult Education) หรือมหาวิทยาลัยการศึกษาเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (TAFE Institution) หรือเคยศึกษาวิชาใดวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยผ่านทางโปรแกรมการเข้าถึงชุมชน (Community Access Program = CAP) หรือผู้ที่มีอายุ 23 ปีขึ้นไปไม่ได้จบการศึกษาระดับ 12 ปี หรือจบจากมหาวิทยาลัยการศึกษาเทคนิคและการศึกษาต่อเนื่อง (TAFE = Technical and Further Education Institution) แต่อย่างน้อยเรียนจบ 7 ปี และเป็นคนออสเตรเลียหรือนิวซีแลนด์โดยกำเนิด ก็สามารถสมัครเรียน ทั้งนี้ ขึ้นกับการพิจารณาของแต่ละคณะที่บุคคลนั้นไปสมัครเรียน

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษา
	4. เดนมาร์ก (Denmark) มีศูนย์ปรึกษาที่สามารถให้ข้อมูลมากมายสำหรับผู้ใหญ่ที่ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาและการจ้างงาน อีกทั้งมหาวิทยาลัยการศึกษาหลายแห่งเสนอหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาให้ผู้ใหญ่ที่ต้องการศึกษาไปพร้อมกับการทำงาน สามารถเลือกเรียนหลักสูตรระดับอุดมศึกษาระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวได้
	5. ญี่ปุ่น (Japan) มีผู้สูงอายุมาก รัฐบาลญี่ปุ่นจึงคิดโครงการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้ปัญญาผสมผสานกับการพัฒนาทางจิตใจ โดยปราศจากแรงกดดันหรือเน้นทางวิชาการมากเกินไป ตัวอย่าง เช่น ให้ผู้สูงอายุมาที่วิทยาลัยทุกวันพฤหัสบดี ออกกำลังกายตอนเช้า 1 ชั่วโมง แล้วพักผ่อนและทำกิจกรรมสันทนาการตามอัธยาศัย รับประทานอาหารกลางวัน ภาคบ่ายจะเข้าเรียนวิชาการที่เลือก 1 วิชา เป็นเวลา 2 ชั่วโมง ในจำนวน 4 วิชา ได้แก่ สังคมศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิต สวัสดิการสังคม และวัฒนธรรมญี่ปุ่น โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ หรือไม่ต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานทางการศึกษาใดๆ รางวัลที่ผู้เรียนสูงอายุได้รับคือความพึงพอใจของตนเอง สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปเผยแพร่แก่เพื่อนบ้าน และสร้างเครือข่ายระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน
2. กลุ่มผู้เรียนเป้าหมาย	ประชาชนวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจนถึงผู้สูงอายุกลุ่มต่างๆ ที่ไม่ใช่ นักศึกษาประจำของมหาวิทยาลัย ในสถานที่ทำงานและชุมชนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัย รวมทั้งชาวต่างชาติที่เข้ามาพักชั่วคราว แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มผู้ที่เข้ามาใช้บริการทางการศึกษาต่อเนื่องที่มหาวิทยาลัย (In house) กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้ที่มหาวิทยาลัยออกไปจัดบริการทางการศึกษาต่อเนื่องให้ นอกสถานที่ ณ ที่ทำงาน กลุ่ม หรือชุมชน (Reach out) กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้ที่มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาทางไกล หรือแบบออนไลน์ (Online service)

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเทศ

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษา
3. นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หลักการ หรือแนวคิด สำคัญ ที่มหาวิทยาลัยใช้ในการจัดการศึกษา ต่อเนื่อง	1. ผู้บริหาร ครู ผู้สอน นักการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีวิสัยทัศน์และแนวคิดที่หล่อหลอมร่วมกัน บนความเชื่อ “การศึกษาเพื่อทุกคน” (Education for all) หรือ/และ “การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์และสังคม” (Education for human and social development) 2. กำหนดให้ผู้ใหญ่และประชาชนในชุมชนเป็นกลุ่มผู้รับบริการเป้าหมาย และผู้เรียนสำคัญของมหาวิทยาลัย ที่จำเป็นต้องมีนโยบายและการสนับสนุนในการจัดการศึกษาต่อเนื่องทั้งในและนอกระบบชั้นเรียนของมหาวิทยาลัย และในชุมชน 3. ระบุให้การศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ วาระ มติ และข้อตกลงในการดำเนินงานด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัย ที่ทุกหน่วยงานต้องร่วมมือทำงานในเรื่องนี้ด้วยกัน และได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างพอเพียง 4. กำหนดผู้ปฏิบัติการจัดทำและรับผิดชอบโครงการและหลักสูตรการศึกษา ต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ในรูปแบบที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายวัยผู้ใหญ่ได้อย่างครอบคลุม 5. จัดระบบงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาต่อเนื่องในมหาวิทยาลัยหลายรูปแบบ รวมทั้งจัดตั้งหน่วยระดมทุนทางการศึกษา
4. โครงสร้าง กลไก การจัดการ และแนวทางดำเนินงานในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง	1. ผู้บริหารให้ความสำคัญ โดยกำกับผ่านนโยบาย การจัดการเชิงระบบ การส่งเสริมและการประสานงานกับบุคลากรภายใน และภาคีเครือข่ายภายนอก ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนให้เกิดการโอกาสและความสามารถในการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่และชุมชนในแบบต่างๆ ที่สัมพันธ์ หรือใช้ประโยชน์จากมหาวิทยาลัย 2. ปรับระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของมหาวิทยาลัยการศึกษาให้ยืดหยุ่น ไม่เป็นอุปสรรคต่อประชาชนที่จะเข้าสู่การศึกษา 3. กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบเฉพาะและในรูปของคณะกรรมการร่วม ในการบริหารและบริการการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ประจำมหาวิทยาลัย หรือ/และประจำคณะวิชา 4. จัดตั้งศูนย์ดำเนินงานเลี้ยงตนเอง ที่มีพันธกิจและเป้าหมายเฉพาะในการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ โดยมีหน้าที่เป็นแหล่งประสานและดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมาย ครู ผู้สอน บุคลากร ภาคีเครือข่าย และผู้เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเทศ

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษา
	5. จัดการศึกษาที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการได้จริง ทั้งเนื้อหา วิธีการเรียน เวลาเรียน เพื่อให้ประชาชนเลือกได้มาก โดยประสานแนวคิด การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในระบบ การนอกระบบชั้นเรียน (Non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) เพื่อบริการทางการศึกษาอย่างหลากหลายแก่ผู้ใหญ่และประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง 6. ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง มุ่งส่งเสริมสร้างความสนใจและความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผสมกับกลยุทธ์ส่งเสริมการศึกษาที่หลากหลายให้ประชาชนเข้าถึงง่าย โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้าสู่อะไรการเรียนรู้ในบริการของมหาวิทยาลัย ได้มากขึ้น ควรมีการสนับสนุนทุนการศึกษาหลากหลายรูปแบบ หรือการลด ภาษีแก่ประชาชนในค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการศึกษา หรือการรณรงค์ส่งเสริม และประกาศเกียรติคุณแก่หน่วยงานของมหาวิทยาลัยที่ทำให้ยอดจำนวนผู้ เข้าศึกษาเพิ่มขึ้น 7. จัดแนะแนวและการปรึกษาทางการศึกษาและอาชีพ โดยให้ข้อมูลข่าวสารที่มี ประสิทธิภาพ
5. หลักสูตรหรือโครงการที่ เป็นการจัดการศึกษา ต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมีแนวทางเปิดบริการการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้ 1. ให้เข้าเรียนร่วมกับนักศึกษาประจำของมหาวิทยาลัย เฉพาะในบางรายวิชาที่ เปิดสอนอยู่และสามารถให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมเรียนได้ โดยเฉพาะวิชา พื้นฐาน 101 ต่างๆ หรือหลักสูตรการปฏิบัติต่างๆ ที่ไม่ต้องการความรู้แบบ เฉพาะเจาะจงหรือเป็นรายวิชาที่ต้องเรียนวิชาเบื้องต้น (Prerequisite) มา ก่อน 2. จัดเป็นโครงการหรือหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ในรูปแบบหลากหลาย สามารถ ตอบสนองความต้องการได้อย่างครอบคลุม แบ่งได้อีก 3 แบบ ได้แก่ 1) โครงการและหลักสูตรทั่วไป ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตาม อัธยาศัย ความสนใจ หรือความต้องการในการพัฒนาอาชีพของประชาชน เช่น งานศิลปะ การประดิษฐ์ หรือ การทำเครื่องดื่มน้ำและอาหาร เป็นต้น มักเป็น หลักสูตรระยะสั้นต่างๆ และเปิดกว้างสำหรับทุกคน

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเทศ

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษา
	2) โครงการและหลักสูตรเฉพาะของมหาวิทยาลัย ที่จัดขึ้นตามความชำนาญหรือเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย คณะวิชา สาขาวิชา และความสามารถของบุคลากร เช่น หลักสูตร Contemplative leadership development หรือหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำแบบโคโรครวณตน ของ Naropa University สหรัฐอเมริกา ที่มีชื่อเสียงและเป็นต้นแบบด้านจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) โครงการและหลักสูตรลักษณะนี้อาจมีระยะเวลาแตกต่างกันไปตามแต่เนื้อหา กระบวนการ และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มุ่งหวัง รวมทั้งอาจกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน 3) โครงการและหลักสูตรตามสภาพการณ์ ปัญหา ความต้องการ และเป้าหมายเฉพาะของผู้เรียน ที่เป็นกลุ่มเฉพาะ (Tailor-made) เช่น หลักสูตรพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการของเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก หรือหลักสูตรการจัดการฟาร์มของเกษตรกร เป็นต้น
6. ลักษณะครูผู้สอนและวิธีการจัดการเรียนการสอน	1. ลักษณะครูผู้สอน เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ และผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคีเครือข่ายกับนักศึกษาผู้ใหญ่ 2. วิธีการจัดการเรียนการสอน 1) จัดการศึกษาคำนึงถึงธรรมชาติ ปัญหา ความต้องการ และลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยจัดกิจกรรมทางการศึกษาตามหลักการและศาสตร์การสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) 2) เพิ่มความรู้ด้านเทคนิคหรือข้อค้นพบจากความสำเร็จ เน้นการฝึกและส่งเสริมการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียนและค้นพบศักยภาพ ความสามารถในการเรียนรู้ของตนด้วยตนเอง 3) ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ผู้รู้ และชุมชน พัฒนาการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน (Community-based learning) 4) สร้างชุมชนแห่งนักปฏิบัติและชุมชนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ยั่งยืน
7. ระบบและทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย	1. การส่งเสริมการศึกษาในแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตทั้ง 3 ประเภท คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเทียบโอนกันได้ รวมทั้งให้มีการเรียนแบบสะสมหน่วยกิตได้ 2. การพัฒนาครู มหาวิทยาลัยกำหนดเป็นข้อตกลง และมีการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการทำงานของครู ผู้สอนในฐานะการพัฒนาความสามารถของครูในการเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้และผู้ประสานสัมพันธ์ผ่าน

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเทศ

ประเด็นที่ศึกษา	ผลการศึกษา
	1) ระบบการคัดเลือกบุคลากร ที่ให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพ คุณสมบัติ และความสามารถของครู ผู้สอน ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ และประสานสัมพันธ์ 2) การปฐมนิเทศและการฝึกอบรม 3) การฝึกเรียนรู้แบบตื่นตัว (Active learning) การใคร่ครวญ ประสพการณ์การปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice: COP) 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการส่งเสริม ค่านิยมที่สำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน การสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้ และการใช้ที่ทำงานเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาตน (Work-based learning) 5) การสะท้อนผลการสอนผ่านการทวนสอบผลสัมฤทธิ์และคุณภาพ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน 6) การประเมินและการพัฒนาบุคลากรตามระบบและระเบียบ ของมหาวิทยาลัย 3. การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ระบบออนไลน์ การศึกษาทางไกล และการพบกลุ่มทางอินเทอร์เน็ต 4. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยร่วมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่ สนับสนุนการจัดการจัดการศึกษาต่อเนื่องในมหาวิทยาลัย ชุมชน และ เครือข่ายชุมชน ตลอดจนให้ความสำคัญแก่สถานประกอบการเป็นการเรียนรู้ ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาให้เกิดพื้นที่และวัฒนธรรมการเรียนรู้ ในฐานะที่เป็น แหล่งทรัพยากรสำคัญที่จะช่วยให้โอกาสทางการศึกษาและการพัฒนา งานอาชีพ

ตอนที่ 2 การสังเคราะห์ภาพรวมการศึกษาต่อเนื่องในต่างประเทศ

1. สภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

แม้สภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน แต่การจัดการศึกษาต่อเนื่องระดับปริญญาตรี มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชาที่ตนทำงานอยู่ โดยปราศจากแรงกดดันหรือเน้นทางวิชาการมากเกินไป รางวัลที่ได้รับคือความพึงพอใจของตนเอง สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้หรือเผยแพร่ และยังเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

2. กลุ่มผู้เรียนเป้าหมาย

ประชาชนวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจนถึงผู้สูงอายุกลุ่มต่างๆ ที่ไม่ใช่นักศึกษาประจำของมหาวิทยาลัย ในสถานที่ทำงานและชุมชนต่างๆ ทั้งในและนอกพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัย รวมทั้งชาวต่างชาติที่เข้ามาพักชั่วคราว แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มผู้ที่เข้ามาใช้บริการทางการศึกษาต่อเนื่องที่มหาวิทยาลัย (In house)

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้ที่มหาวิทยาลัยออกไปจัดบริการทางการศึกษาต่อเนื่องให้นอกสถานที่ ณ ที่ทำงาน กลุ่ม หรือชุมชน (Reach out)

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้ที่มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาทางไกล หรือแบบออนไลน์ (Online service)

3. นโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หลักการ หรือแนวคิดสำคัญ ที่มหาวิทยาลัยใช้ในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

1. ผู้บริหาร ครู ผู้สอน นักการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีวิสัยทัศน์และแนวคิดที่หล่อหลอมร่วมกัน บนความเชื่อ “การศึกษาเพื่อทุกคน” (Education for all) หรือ/และ “การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์และสังคม” (Education for human and social development)

2. กำหนดให้ผู้ใหญ่และประชาชนในชุมชนเป็นกลุ่มผู้รับบริการเป้าหมาย และผู้เรียนสำคัญของมหาวิทยาลัย ที่จำเป็นต้องมีนโยบายและการสนับสนุนในการจัดการศึกษาต่อเนื่องทั้งในและนอกกระบวนชั้นเรียนของมหาวิทยาลัย และในชุมชน

3. ระบุให้การศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ วาระ มติ และข้อตกลงในการดำเนินงานด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัย ที่ทุกหน่วยงานต้องร่วมมือทำงานในเรื่องนี้ด้วยกัน และได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างพอเพียง

4. กำหนดผู้ปฏิบัติการจัดทำและรับผิดชอบโครงการและหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ในรูปแบบที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผู้ใหญ่ได้อย่างครอบคลุม

5. จัดระบบงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาต่อเนื่องในมหาวิทยาลัยหลายรูปแบบ รวมทั้งจัดตั้งหน่วยระดมทุนทางการศึกษา

4. โครงสร้าง กลไก การจัดการ และแนวทางดำเนินงานในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

1. ผู้บริหารให้ความสำคัญ โดยกำกับผ่านนโยบาย การจัดการเชิงระบบ การส่งเสริมและการประสานงานกับบุคลากรภายใน และภาคีเครือข่ายภายนอก ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนให้เกิดการโอกาสและความสามารถในการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่และชุมชนในรูปแบบต่างๆ ที่สัมพันธ์ หรือใช้ประโยชน์จากมหาวิทยาลัย

2. ปรับระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของมหาวิทยาลัยการศึกษาให้ยืดหยุ่น ไม่เป็นอุปสรรคต่อประชาชนที่จะเข้าสู่วการศึกษา

3. กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบเฉพาะและในรูปของคณะกรรมการร่วม ในการบริหารและบริการการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ประจำมหาวิทยาลัย หรือ/และประจำคณะวิชา

4. จัดตั้งศูนย์ดำเนินงานเลี้ยงตนเอง ที่มีพันธกิจและเป้าหมายเฉพาะในการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ โดยมีหน้าที่เป็นแหล่งประสานและดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมาย ครู ผู้สอน บุคลากร ภาคีเครือข่าย และผู้เกี่ยวข้อง

5. จัดการศึกษาที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการได้จริง ทั้งเนื้อหา วิธีการเรียน เวลาเรียน เพื่อให้ประชาชนเลือกได้มาก โดยประสานแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในระบบ การนอกระบบชั้นเรียน (Non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) เพื่อบริการทางการศึกษาอย่างหลากหลายแก่ผู้ใหญ่และประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง

6. ประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง มุ่งส่งเสริมสร้างความสนใจและความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผนวกกับกลยุทธ์ส่งเสริมการศึกษาที่หลากหลายให้ประชาชนเข้าถึงง่าย โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสได้มีโอกาสเข้าสู่วการเรียนรู้ในบริการของมหาวิทยาลัยได้มากขึ้น ควรมีการสนับสนุนทุนการศึกษาหลากหลายรูปแบบ หรือการลดภาษีแก่ประชาชนในค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการศึกษา หรือการรณรงค์ส่งเสริมและประกาศเกียรติคุณแก่หน่วยงานของมหาวิทยาลัยที่ทำให้ยอดจำนวนผู้เข้าศึกษาเพิ่มขึ้น

7. จัดแนะแนวและการปรึกษาทางการศึกษาและอาชีพ โดยให้ข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ

8. การรับเข้าเรียนนั้นเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกันสามารถสมัครเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้โดยใช้ผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เป็นหลักฐานการสมัครเรียน แต่ถ้าไม่จบการศึกษาตามคุณสมบัติ หรือเทียบเท่า หรือผลการเรียนไม่ดีพอ ก็สามารถพิจารณาเทียบโอนหน่วยกิต หรือใช้เงื่อนไขอื่นๆ ประกอบ ทั้งนี้ ขึ้นกับการพิจารณาของแต่ละคณะที่บุคคลนั้นไปสมัครเรียน

5. หลักสูตรหรือโครงการที่เป็นจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมีแนวทางเปิดบริการการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ใหญ่ได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ให้เข้าเรียนร่วมกับนักศึกษาประจำของมหาวิทยาลัย เฉพาะในบางรายวิชาที่เปิดสอนอยู่และสามารถให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมเรียนได้ โดยเฉพาะวิชาพื้นฐาน 101 ต่างๆ หรือหลักสูตรการปฏิบัติต่างๆ ที่ไม่ต้องการความรู้แบบเฉพาะเจาะจงหรือเป็นรายวิชาที่ต้องเรียนวิชาเบื้องต้น (Prerequisite) มาก่อน

2. จัดเป็นโครงการหรือหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ในรูปแบบหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างครอบคลุม แบ่งได้อีก 3 แบบ ได้แก่

1) โครงการและหลักสูตรทั่วไป ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ความสนใจ หรือความต้องการในการพัฒนาอาชีพของประชาชน เช่น งานศิลปะ การประดิษฐ์ หรือ การทำเครื่องดื่มและอาหาร เป็นต้น มักเป็นหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ และเปิดกว้างสำหรับทุกคน

2) โครงการและหลักสูตรเฉพาะของมหาวิทยาลัย ที่จัดขึ้นตามความชำนาญหรือเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย คณะวิชา สาขาวิชา และความสามารถของบุคลากร เช่น หลักสูตร Contemplative leadership development หรือหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำแบบไครครวญตนของ Naropa University สหรัฐอเมริกา ที่มีชื่อเสียงและเป็นต้นแบบด้านจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) โครงการและหลักสูตรลักษณะนี้อาจมีระยะเวลาแตกต่างกันไปตามแต่เนื้อหา กระบวนการ และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มุ่งหวัง รวมทั้งอาจกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน

3) โครงการและหลักสูตรตามสภาพการณ์ ปัญหา ความต้องการ และเป้าหมายเฉพาะของผู้เรียน ที่เป็นกลุ่มเฉพาะ (Tailor-made) เช่น หลักสูตรพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการของเจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก หรือหลักสูตรการจัดการฟาร์มของเกษตรกร เป็นต้นหลักสูตรส่วนใหญ่เปิดรายวิชาตามความสนใจของผู้เรียน ผู้ที่จะสมัครเรียนไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพิเศษ และมีให้เลือกมากมายหลายหลักสูตรทั้งหลักสูตรที่ไม่ต้องการหน่วยกิต หรือสามารถโอนหน่วยกิตได้ หรือให้วุฒิการศึกษา (certificate course)

หลักสูตรมักสอดคล้องกับกรอบคุณสมบัติของหลักสูตรปริญญาตรีทั่วไป และบางหลักสูตรก็ตรงตามคุณสมบัติวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยการศึกษาหลายแห่งเสนอหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาให้ผู้ใหญ่ที่ต้องการศึกษาไปพร้อมๆ กับการทำงาน สามารถเลือกเรียนหลักสูตรระดับอุดมศึกษาระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวได้ สำหรับหลักสูตรในห้องเรียนส่วนใหญ่จะเรียนภาคพิเศษในตอนเย็น หรือภาคนอกเวลา ช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

6. ลักษณะครูผู้สอนและวิธีการจัดการเรียนการสอน

ลักษณะครูผู้สอน เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ และผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคีเครือข่ายกับนักศึกษาผู้ใหญ่

วิธีการจัดการเรียนการสอน

1) จัดการศึกษาคำนึงถึงธรรมชาติ ปัญหา ความต้องการ และลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยจัดกิจกรรมทางการศึกษาตามหลักการและศาสตร์การสอนผู้ใหญ่ (Andragogy)

2) เพิ่มความรู้ด้านเทคนิคหรือข้อค้นพบจากความสำเร็จ เน้นการฝึกและส่งเสริมการเรียนรู้แบบขึ้นนำตนเอง ให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียนและค้นพบศักยภาพ ความสามารถในการการเรียนรู้ของตนเอง

3) ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ผู้รู้ และชุมชน พัฒนาการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน (Community-based learning) และในปัจจุบันใช้วิธีออนไลน์ เข้าถึงผู้เรียนทั่วประเทศ

4) สร้างชุมชนแห่งนักปฏิบัติและชุมชนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ยั่งยืนการเรียนการสอน

7. ระบบและทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดการศึกษาต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย

1. การส่งเสริมการศึกษาในแนวทางการศึกษาตลอดชีวิตทั้ง 3 ประเภท คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเทียบโอนกันได้ รวมทั้งให้มีการเรียนแบบสะสมหน่วยกิตได้

2. การพัฒนาครู มหาวิทยาลัยกำหนดเป็นข้อตกลง และมีการส่งเสริมบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ และการทำงานของครู ผู้สอนในฐานะการพัฒนาความสามารถของครูในการเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้และผู้ประสานสัมพันธ์ ผ่าน

1) ระบบการคัดเลือกบุคลากร ที่ให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพ คุณสมบัติ และความสามารถของครู ผู้สอน ในฐานะผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ และประสานสัมพันธ์

2) การปฐมนิเทศและการฝึกอบรม

3) การฝึกเรียนรู้แบบตื่นตัว (Active learning) การใคร่ครวญประสบการณ์การปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice: COP)

4) การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการส่งเสริมค่านิยมที่สำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการใช้ที่ทำงานเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาตน (Work-based learning)

5) การสะท้อนผลการสอนผ่านการทวนสอบผลสัมฤทธิ์และคุณภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

6) การประเมินและการพัฒนาบุคลากรตามระบบและระเบียบของมหาวิทยาลัย 3. การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ระบบออนไลน์ การศึกษาทางไกล และการพบกลุ่มทางอินเทอร์เน็ต

4. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยร่วมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนการจัดการจัดการศึกษาต่อเนื่องในมหาวิทยาลัย ชุมชน และเครือข่ายชุมชน ตลอดจนให้ความสำคัญแก่สถานประกอบการเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาให้เกิดพื้นที่และวัฒนธรรมการเรียนรู้ ในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญที่จะช่วยให้โอกาสทางการศึกษาและการพัฒนางานอาชีพ

5. ศูนย์ปรึกษาที่สามารถให้ข้อมูลมากมายสำหรับผู้ใหญ่ที่ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาและการจ้างงาน

ส่วนที่ 3 สภาพและความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบุคคลวัยผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษา

3.1 การสำรวจสภาพและความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบุคคลวัยผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	161	37.62
หญิง	267	62.38
อายุ		
20 - 25 ปี	203	47.43
26 - 30 ปี	76	17.76
31 - 40 ปี	77	17.99
41 - 50 ปี	48	11.21
มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	24	5.61
อาชีพ		
อาชีพการผลิตในงานอุตสาหกรรมหัตถกรรม	11	2.57
อาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ทำไร่ ทำสวน ทำนา	130	30.37
อาชีพในงานพาณิชย์กรรม ค้าขายสินค้า บริการ	70	16.36
อาชีพผู้ประกอบการ คนกลาง รับจ้างอิสระ	90	21.03
อาชีพทางการศึกษา	110	25.70
อื่นๆ	17	3.97
ที่อยู่ปัจจุบัน		
จังหวัดเชียงใหม่	50	11.68
จังหวัดพิษณุโลก	43	10.05
จังหวัดสระบุรี	47	10.98
จังหวัดสุพรรณบุรี	49	11.45
จังหวัดตราด	47	10.98
จังหวัดหนองคาย	49	11.45
จังหวัดนครราชสีมา	46	10.75
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	50	11.68
จังหวัดสงขลา	47	10.98

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	15	3.50
มัธยมศึกษาตอนต้น	137	32.01
มัธยมศึกษาตอนปลาย	224	52.34
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. ปวส.)	40	9.35
อื่นๆ	12	2.80
สถานภาพ		
โสด	282	65.89
สมรส	146	34.11
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	115	26.87
5,001 – 10,000 บาท	185	43.22
10,001 – 15,000 บาท	68	15.89
มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป	60	14.02
ความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจ		
(เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กีฬา	141	32.94
ดนตรี	66	15.42
ศิลปะ	47	10.98
อาหาร	125	29.21
หัตถกรรม	31	7.24
เกษตรกรรม	118	27.57
บริการ	38	8.88
เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์	63	14.72
ค้าขาย	108	25.23
คนกลางซื้อขาย	15	3.50
อื่นๆ	7	1.64

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง มีจำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 62.38 มีอายุระหว่าง 20 – 25 ปี มากที่สุด คือ 203 คน คิดเป็นร้อยละ 47.43 รองลงมา มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 17.99 มีอายุระหว่าง 26 – 30 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 17.76 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 11.21 และมี

อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 5.61 โดยผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพเกษตรกรกรรม เลี้ยงสัตว์ ทำไร่ ทำสวน ทำนา มากที่สุด คือ มีจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 30.37 รองลงมา มีอาชีพทางการศึกษา จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 25.70 มีอาชีพผู้ประกอบการ คนกลาง รับจ้างอิสระ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 21.03 มีอาชีพในงานพาณิชยกรรม ค้าขายสินค้า บริการ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 16.36 มีอาชีพอื่นๆ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 3.97 และมีอาชีพการผลิตในงานอุตสาหกรรมหัตถกรรม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.57 โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีที่อยู่ปัจจุบันในจังหวัดเชียงใหม่ และสุราษฎร์ธานีมีจำนวนเท่ากัน คือ 50 คน คิดเป็นร้อยละ 11.68 จังหวัดหนองคาย และสุพรรณบุรี มีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 11.45 เท่ากัน เช่นเดียวกับจังหวัดสระบุรี จังหวัดตราด และจังหวัดสงขลา ซึ่งมีจำนวน 47 คน เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 10.98 ขณะที่ จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 10.75 และจังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.05 ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 52.34 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 224 คน รองลงมา จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 32.01 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. ปวส.) มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 9.35 ต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 และระดับปริญญาตรี มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 65.89 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 43.22 รองลงมา คือ ต่ำกว่า 5,000 บาท มีจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 26.87 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 15.89 และมากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 14.02

โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจด้านกีฬา จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 32.94 ด้านอาหาร จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 29.21 ด้านเกษตรกรรม จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 27.57 ด้านค้าขาย จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 25.23 ด้านดนตรี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 15.42 ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 14.72 ด้านศิลปะ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 10.98 ด้านบริการ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 8.88 ด้านหัตถกรรม จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.24 ด้านคนกลางซื้อขาย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 และด้านอื่นๆ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.64 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความสนใจ ความต้องการ การจัดโครงการศึกษาต่อเนื่องสำหรับบุคคลทั่วไป

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความสนใจต้องการที่จะเข้าศึกษาต่อเนื่องในโครงการเฉพาะของมหาวิทยาลัย ที่จัดขึ้นเพื่อบุคคลภายนอก

ความสนใจ	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการ	359	83.88
ไม่ต้องการ	69	16.12
รวม	428	100

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 83.88 มีความสนใจต้องการที่จะเข้าศึกษาต่อเนื่องในโครงการเฉพาะของมหาวิทยาลัย ที่จัดขึ้นเพื่อบุคคลภายนอก

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายการเรียนรู้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย	จำนวน	ร้อยละ
เรียนเพื่อรู้	146	34.11
เรียนเพื่อประกอบอาชีพ/พัฒนาอาชีพ	310	72.43
เรียนเพื่อการมีเพื่อนมีสังคม	51	11.92
เรียนเพื่อพัฒนาทักษะที่สนใจ	97	22.66
อื่นๆ	1	0.23

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์/เป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อประกอบอาชีพ/พัฒนาอาชีพ จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 72.43 รองลงมา เรียนเพื่อรู้ มีจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 34.11 เรียนเพื่อการมีเพื่อนมีสังคม มีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 11.92 เรียนเพื่อพัฒนาทักษะที่สนใจ มีจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 22.66 และอื่นๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.23

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อเนื่อง ต่อ 1 หลักสูตร

ค่าใช้จ่าย	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1,000 บาท	185	43.22
1,000 – 3,000 บาท	153	35.75
3,001 – 5,000 บาท	38	8.88
มากกว่า 5,000 บาท	42	9.81
อื่นๆ	10	2.34
รวม	428	100

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อเนื่องต่อ 1 หลักสูตร ต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 43.22 ค่าใช้จ่าย 1,000 – 3,000 บาท จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 35.75 มากกว่า 5,000 บาท จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 9.81 3,001 – 5,000 บาท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 8.88 และอื่นๆ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.34

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความต้องการในการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
เทียบโอนหน่วยกิตและผลการเรียนได้	151	35.28
นับหน่วยกิตได้	53	12.38
ได้ประกาศนียบัตร	226	52.80
ไม่ต้องการหน่วยกิต/ประกาศนียบัตร	27	6.31

ตารางที่ 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการในการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรโดยได้ประกาศนียบัตรมากที่สุด จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 52.80 รองลงมา คือ เทียบโอนหน่วยกิตและผลการเรียนได้ จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 35.28 นับหน่วยกิตได้ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 12.38 และไม่ต้องการหน่วยกิต/ประกาศนียบัตร จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.31 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเนื้อหาที่สนใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เนื้อหาที่สนใจ	จำนวน	ร้อยละ
เกี่ยวกับภาษา	159	37.15
เกี่ยวกับอาชีพ	304	71.03
เกี่ยวกับสุขภาพและกีฬา	74	17.29
เกี่ยวกับการสื่อสารและการเข้าสังคม	93	21.73
เกี่ยวกับกฎหมาย	58	13.55
เกี่ยวกับครอบครัว และคู่ครอง	43	10.05
เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	22	5.14
เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน	40	9.35
เกี่ยวกับเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์	61	14.25
เกี่ยวกับศิลปะและการประดิษฐ์	45	10.51
เกี่ยวกับดนตรี	35	8.18
เกี่ยวกับถ่ายภาพ	29	6.78
เกี่ยวกับท่องเที่ยว	53	12.38
เกี่ยวกับสุขภาพจิต	34	7.94
คุณธรรม จริยธรรม	51	11.92
เกี่ยวกับนาฏศิลป์ เต้นรำ การแสดง	22	5.14
อื่นๆ	1	0.23

จากตารางที่ 10 พบว่า เนื้อหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพมากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 71.03 รองลงมา ได้แก่ เกี่ยวกับภาษา คิดเป็นร้อยละ 37.15 เกี่ยวกับการสื่อสาร และการเข้าสังคม คิดเป็นร้อยละ 21.73 เกี่ยวกับสุขภาพและกีฬา คิดเป็นร้อยละ 17.29 เกี่ยวกับเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 14.25 เกี่ยวกับกฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 13.55 เกี่ยวกับท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 12.38 คุณธรรม จริยธรรม คิดเป็นร้อยละ 11.92 เกี่ยวกับศิลปะและการประดิษฐ์ คิดเป็นร้อยละ 10.51 เกี่ยวกับครอบครัว และคู่ครอง คิดเป็นร้อยละ 10.05 เกี่ยวกับเด็ก และเยาวชน คิดเป็นร้อยละ 9.35 เกี่ยวกับดนตรี คิดเป็นร้อยละ 8.18 เกี่ยวกับสุขภาพจิต คิดเป็นร้อยละ 7.94 เกี่ยวกับถ่ายภาพ คิดเป็นร้อยละ 6.78 เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และเกี่ยวกับนาฏศิลป์ เต้นรำ การแสดง คิดเป็นร้อยละ 5.14 เท่ากัน และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวัน – เวลาที่ต้องการให้จัดชั้นเรียน

วัน-เวลา	จำนวน	ร้อยละ
ในวันธรรมดา เวลาเช้า	99	23.13
ในวันธรรมดา เวลาเย็น (หลังเลิกงาน)	71	16.59
ในวันเสาร์อาทิตย์	253	59.11
ในวันเวลาอื่นๆ	5	1.17
รวม	428	100

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้จัดชั้นเรียนในวันเสาร์ อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 59.11 รองลงมาคือ ในวันธรรมดา เวลาเช้า คิดเป็นร้อยละ 23.13 ในวันธรรมดา เวลาเย็น (หลังเลิกงาน) คิดเป็นร้อยละ 16.59 และในวันเวลาอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาที่สนใจเรียน

ระยะเวลาที่สนใจเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1 สัปดาห์	103	24.07
1 – 2 สัปดาห์	132	30.84
3 – 4 สัปดาห์	96	22.43
5 – 8 สัปดาห์	38	8.88
8 สัปดาห์ขึ้นไป	59	13.79
รวม	428	100

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจที่จะเรียนในระยะเวลา 1 – 2 สัปดาห์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.84 รองลงมา คือ ต่ำกว่า 1 สัปดาห์คิดเป็นร้อยละ 24.07 3 – 4 สัปดาห์

คิดเป็นร้อยละ 22.43 8 สัปดาห์ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.79 และ 5 – 8 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 8.88 ตามลำดับ

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานที่จัดการเรียนการสอนที่สะดวก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

สถานที่จัดการเรียนการสอน	จำนวน	ร้อยละ
ในมหาวิทยาลัย	102	23.83
ในชุมชน	263	61.45
ผ่านอินเทอร์เน็ต	67	15.65
อื่นๆ	5	1.17

จากตารางที่ 13 พบว่า สถานที่จัดการเรียนการสอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าสะดวกที่สุด คือ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 61.45 รองลงมา คือ ในมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 23.83 ผ่านอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 15.65 และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สนใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

วิธีการจัดการเรียนการสอน	จำนวน	ร้อยละ
ศึกษาดูงาน	253	59.11
ฝึกประสบการณ์ตรง	235	54.91
การเสวนา/บรรยาย	62	14.49
กระบวนการกลุ่ม	82	19.16
ศึกษาด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ต	60	14.02
อื่นๆ	3	0.70

จากตารางที่ 14 พบว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจมากที่สุด คือ การศึกษาดูงาน คิดเป็นร้อยละ 59.11 ฝึกประสบการณ์ตรง คิดเป็นร้อยละ 54.91 กระบวนการกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 19.16 การเสวนา/บรรยาย คิดเป็นร้อยละ 14.49 ศึกษาด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 14.02 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.70

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามจำนวนชั่วโมงต่อครั้งที่เรียน

จำนวนชั่วโมง	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3 ชั่วโมง	100	23.36
จำนวน 3 ชั่วโมง	215	50.23
มากกว่า 3 ชั่วโมง	113	26.40
รวม	428	100

จากตารางที่ 15 พบว่า จำนวนชั่วโมงต่อครั้งที่เรียนที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมากที่สุด คือ จำนวน 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 50.23 รองลงมา คือ มากกว่า 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 26.40 และต่ำกว่า 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 23.36

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่สนใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
อาจารย์ในมหาวิทยาลัย	123	28.74
ห้องสมุดมหาวิทยาลัย	53	12.38
สถานประกอบการในชุมชน	92	21.50
สถานศึกษาในชุมชน	157	36.68
ผู้รู้ในชุมชน	51	11.92
คอมพิวเตอร์ ฐานข้อมูล และอินเทอร์เน็ต	103	24.07
อื่นๆ	1	0.23

จากตารางที่ 16 พบว่าแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจมากที่สุด คือ สถานศึกษาในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 36.68 รองลงมา คือ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 28.74 คอมพิวเตอร์ ฐานข้อมูล และอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 24.07 สถานประกอบการในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 21.50 ห้องสมุดมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 12.38 ผู้รู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.92 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามคุณสมบัติและลักษณะผู้สอนที่ท่านต้องการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

คุณสมบัติ/ลักษณะผู้สอน	จำนวน	ร้อยละ
เข้าใจผู้อื่น ยอมรับผู้อื่น	222	51.87
มีน้ำใจ มีเมตตา	185	43.22
มีความรู้ความสามารถ	202	47.20
เป็นมิตร	147	34.35
มีความสุภาพ	104	24.30
อบอุ่น ไว้วางใจได้	91	21.26
ถ่ายทอดเก่ง	143	33.41
อดทนอดกลั้น	77	17.99
ให้โอกาส	122	28.50
รับฟังให้เกียรติ	116	27.10
สร้างแรงบันดาลใจ	90	21.03
อื่นๆ	4	0.93

จากตารางที่ 17 พบว่า คุณสมบัติและลักษณะผู้สอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมากที่สุด คือ เข้าใจผู้อื่น ยอมรับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 51.87 รองลงมา คือ มีความรู้ความสามารถ คิดเป็นร้อยละ 47.20 มีน้ำใจ มีเมตตา คิดเป็นร้อยละ 43.22 เป็นมิตร คิดเป็นร้อยละ 34.35 ถ่ายทอดเก่ง คิดเป็นร้อยละ 33.41 ให้โอกาส คิดเป็นร้อยละ 28.50 รับฟังให้เกียรติ คิดเป็นร้อยละ 27.10 มีความสุภาพ คิดเป็นร้อยละ 24.30 อบอุ่น ไว้วางใจได้ คิดเป็นร้อยละ 21.26 อดทนอดกลั้น คิดเป็นร้อยละ 17.99 สร้างแรงบันดาลใจ คิดเป็นร้อยละ 21.03 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.93 ระยะเวลาที่สนใจเรียน

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กระบวนการจัดกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
จัดเป็นลักษณะโครงการ	84	19.63
ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการ	177	41.36
สนุกสนานมีชีวิตชีวา	126	29.44
ได้รับความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง	141	32.94
อื่นๆ	4	0.93

จากตารางที่ 18 พบว่ากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมากที่สุด คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการ จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 41.36 ได้รับความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 32.94 สนุกสนานมีชีวิตชีวา จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 29.44 จัดเป็นลักษณะโครงการ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 19.63 และอื่นๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.93

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สนใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กระบวนการจัดกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
มีความทันสมัย	192	44.86
ได้ฝึกปฏิบัติของจริง	269	62.85
มีความเข้าใจได้ง่าย	220	51.40
อื่นๆ	4	0.93

จากตารางที่ 19 พบว่า สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจมากที่สุด คือ ได้ฝึกปฏิบัติของจริง มีจำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 62.85 รองลงมา คือ มีความเข้าใจได้ง่าย จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 มีความทันสมัย มีจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 44.86 และอื่นๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.93

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการวัดและประเมินผลที่ต้องการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กระบวนการจัดกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
พิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน	118	27.57
การประเมินตนเอง	107	25.00
การทดสอบความรู้ความเข้าใจ	146	34.11
การทดสอบจากทักษะการปฏิบัติ	141	32.94
อื่นๆ	3	0.70

จากตารางที่ 20 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการการวัดและประเมินผลโดยการทดสอบความรู้ความเข้าใจมากที่สุด จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 34.11 รองลงมา คือ การทดสอบจากทักษะการปฏิบัติ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 32.94 พิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 27.57 การประเมินตนเอง จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และอื่นๆ จำนวน 3 คิดเป็นร้อยละ 0.70

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความต้องการการสนับสนุนหรือการช่วยอำนวยความสะดวก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กระบวนการจัดกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
มีทุนช่วยเหลือบางส่วน	197	46.03
มีบุคลากรให้คำปรึกษาช่วยเหลือ	143	33.41
มีที่พักระหว่างการศึกษต่อเนื่อง	75	17.52
มีสื่ออุปกรณ์ให้เข้าถึงได้สะดวก	113	26.40
อื่นๆ	4	0.93

จากตารางที่ 21 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความต้องการการสนับสนุนหรือการช่วยอำนวยความสะดวก ด้านทุนช่วยเหลือบางส่วนมากที่สุด จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 46.03 รองลงมา คือ มีบุคลากรให้คำปรึกษาช่วยเหลือ จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 33.41 มีสื่ออุปกรณ์ให้เข้าถึงได้สะดวก จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 มีที่พักระหว่างการศึกษต่อเนื่อง จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 17.52 และมีความต้องการการสนับสนุนหรือการอำนวยความสะดวกอื่นๆ อีกจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.93 ตามลำดับ

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพและความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบุคคลวัยผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบการศึกษาจากการสำรวจแบบสอบถามผู้รับบริการ กศน.ตามภูมิภาคและกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ พิษณุโลกสระบุรี สุพรรณบุรี ตราด หนองคาย นครราชสีมา

สุราษฎร์ธานี และสงขลาจำนวนจังหวัดละ 50 ชุด รวม 450 ชุด ได้กลับคืนจำนวน 428 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.11 มีสาระสำคัญดังนี้

ข้อมูลทั่วไปพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง(62.38%)อายุส่วนใหญ่อยู่ที่20-25ปี จำนวนร้อยละ47.43 รองลงมาอยู่ที่ 26-30 ปี และ31-40 ปีใกล้เคียงกันคือร้อยละ17.76 และ17.99 มีอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ทำไร่ ทำสวน ทำนามากที่สุดร้อยละ30.37 ระดับการศึกษามากที่สุดมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 52.34มากกว่าครึ่งหนึ่งมีสถานภาพโสด(65.8%) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ43.22 ความสามารถ ความถนัด หรือความสนใจสามอันดับแรกคือ กีฬา อาหาร และเกษตรกรรม

สำหรับความสนใจ ความต้องการ การจัดโครงการศึกษาต่อเนื่องสำหรับบุคคลทั่วไปพบว่า 1) สนใจต้องการที่จะเข้าศึกษาต่อเนื่องในโครงการเฉพาะของมหาวิทยาลัยที่จัดขึ้นเพื่อบุคคลภายนอก ร้อยละ 83.88 2) โดยมีวัตถุประสงค์/เป้าหมายการเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพร้อยละ 72.43 3) ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อเนื่องต่อ 1 หลักสูตร ต่ำกว่า 1000 บาทเท่ากับ 43.22ร้อยละ 4) ความต้องการในความสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรได้ประกาศนียบัตรร้อยละ52.80 5) เนื้อหาที่สนใจเกี่ยวกับอาชีพมากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 71.03 รองลงมา ได้แก่ เกี่ยวกับภาษา การสื่อสาร และการเข้าถึงคม สุขภาพและกีฬา ตามลำดับ 6) วันเวลาที่ต้องการให้จัดขึ้นเรียนในวันเสาร์อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 59.11 รองลงมาคือ ในวันธรรมดา เวลาราชการ 7) สนใจที่จะเรียนในระยะเวลา 1 – 2 สัปดาห์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.84 รองลงมา คือ ต่ำกว่า 1 สัปดาห์คิดเป็นร้อยละ 24.07 8) สถานที่จัดการเรียนการสอนที่สะดวกที่สุด คือ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 61.45 รองลงมา คือ ในมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 23.83 ผ่านอินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 15.65 9) วิธีการจัดการเรียนการสอนสนใจมากที่สุด คือ การศึกษาดูงาน คิดเป็นร้อยละ 59.11 ฝึกประสบการณ์ตรง คิดเป็นร้อยละ 54.91 กระบวนการกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 19.16 การเสวนา/บรรยาย คิดเป็นร้อยละ 14.49 ศึกษาด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 14.02 ตามลำดับ 10) ความต้องการจำนวนชั่วโมงมากที่สุด คือ จำนวน 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 50.23 11) แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจมากที่สุด คือ สถานศึกษาในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 36.68 รองลงมา คือ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 28.74 คอมพิวเตอร์ ฐานข้อมูล และอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 24.07 สถานประกอบการในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 21.50 ห้องสมุดมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ12.38 ผู้รู้ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.92 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.23 ตามลำดับ 12) คุณสมบัติและลักษณะผู้สอนที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมากที่สุด คือ เข้าใจผู้อื่น ยอมรับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 51.87 รองลงมา คือ มีความรู้ความสามารถ คิดเป็นร้อยละ 47.20 13) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการมากที่สุด คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดเป็นร้อยละ 41.36 14) สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนสนใจมากที่สุด คือ ได้ฝึกปฏิบัติของจริง คิดเป็นร้อยละ 62.85 รองลงมา 15) การวัดและประเมินผลที่ต้องการ การทดสอบความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ร้อยละ 34.11 16) การสนับสนุนหรือการช่วยอำนวยความสะดวก ด้านทุนช่วยเหลือบางส่วนมากที่สุด ร้อยละ 46.03

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 10 คน เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา ตามการดำเนินการวิจัยขั้นที่ 4 สรุปผลได้ ดังนี้

1. ด้านผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ควรจัดให้แก่คนทุกระดับ มหาวิทยาลัยมีความสามารถจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะอื่นๆ ที่หลากหลายได้มากขึ้น เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนอาสาสมัคร กลุ่มนักเรียนมัธยม กลุ่มคนทำงาน กลุ่มศิษย์เก่า ฯลฯ โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่าง หลากหลายของบุคคล รวมไปถึงทุนทรัพย์ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ที่มีความชอบความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย

2. ผู้เรียนกลุ่มคนทำงานสังกัดหน่วยงาน ควรได้รับการเสริมเติมความรู้ความสามารถให้ตรงกับงานที่ปฏิบัติมากขึ้น เช่น งานสารบรรณ งานพัสดุการเงิน งานประกันคุณภาพ การทรัพยากรบุคคล งานกิจการนักศึกษา ฯลฯ ที่จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จในวิชาชีพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้คนทำงานเข้มแข็งสู่องค์กรเข้มแข็ง

3. ผู้เรียนกลุ่มคนทำงานอาชีพอิสระต่างๆ ในชุมชน ควรได้รับการจัดระบบสำหรับอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ กระตุ้นเร้าให้สนใจเรียนรู้ที่จะเข้าสู่งานอาชีพ มีเป้าหมายที่จะได้เพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจสิ่งใหม่ๆ หรือความรู้เบื้องต้นในงานอาชีพของเขา

4. การจัดการศึกษาต่อเนื่อง อาจไม่จำเป็นต้องมีประกาศนียบัตร หรือจะมีให้ก็ได้ แต่ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกขึ้นได้ว่าเป็นสิ่งมีค่าในตัวเอง เป็นประโยชน์ เป็นการพัฒนาต่อยอดให้ตนเอง

5. ผู้เรียนกลุ่มที่ไม่เน้นปริญญาบัตร อาจมีการรับรองเป็นวุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตร การผ่านการศึกษาระยะสั้น ที่สำคัญควรต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงการเรียนรู้ที่จะเป็น self directed learner ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจ และเป็นการแสดงความรู้ความสามารถได้ดียิ่งขึ้น

6. ผู้เรียนควรมีการเปิดรับสมัครตามความสนใจและความสมัครใจ หรือตามความต้องการของกลุ่มจากระดับล่าง ไม่ใช่การบังคับหรือสั่งการมาจากด้านบน แต่เป็นการสนับสนุนส่งเสริมโอกาสการพัฒนาคนจากระดับบนให้สอดคล้องตามความต้องการจำเป็นที่ควรได้รับการพัฒนา ด้านการศึกษาต่อเนื่อง

7. มหาวิทยาลัยควรต้องตระหนัก และส่งเสริมการปูพื้นฐานให้ครูอาจารย์เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย ต้องมีการพัฒนาให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย

8. ผู้เรียนกลุ่มศิษย์เก่าต้องนำกลับมาส่งเสริมการเรียนรู้ในวิทยาการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง สร้างมืออาชีพในแต่ละวิชาชีพ จะเป็นกลไกในการส่งเสริมพัฒนาตนเองและองค์กรได้ดี

9. การพิจารณาภาพรวมผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นกลุ่มบุคคลทั่วไป คนในวิชาชีพแต่ละสาขาที่มีความสนใจใฝ่รู้ซึ่งมีความต้องการที่หลากหลาย ควรพิจารณาถึงภาพรวมระดับประเทศ

หรือการพัฒนาประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจว่ามโนนโยบายและทิศทางการพัฒนาสู่เป้าหมายอะไร และควรพิจารณาในภาพรวมของหน่วยงาน/ชุมชนในเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งในแก่ชุมชน การเสริมสร้างรายได้แก่ชุมชน การยกระดับคุณภาพชีวิต การส่งเสริมงาน OTOP และธุรกิจขนาดย่อมต่างๆ มหาวิทยาลัยต้องสามารถทำงานร่วมกับพื้นที่ชุมชนรอบข้างได้อย่างชัดเจน เหมาะสม โดยภาพรวมมหาวิทยาลัยจะเป็นตัวช่วยร่วมพัฒนาประเทศด้วยงานวิจัยได้อย่างหลากหลายชัดเจนในเชิงศิลปวัฒนธรรม และเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

2. ด้านนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หลักการ แนวคิดในการจัดการศึกษา

1. มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายจัดหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง ที่เน้นการบูรณาการร่วมกันระหว่างสาขาวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยไม่ใช่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใดๆ แต่ไม่มีคนทำที่จะเป็นหัวหมู่ทะลวงฟัน จึงต้องมีการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการ โดยเฉพาะในสาขาที่เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคในวิชาชีพแต่ละสายงานตามความต้องการจำเป็น หรือตามสภาพปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้น

2. มหาวิทยาลัยควรมองภาพเชิงอนาคต เช่น มหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญการเรียนการสอนด้านภาษา และมีการพูดถึงการใช้ภาษาอังกฤษมานาน ควรต้องมีความชัดเจนว่าจะให้มีการใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนการสอนทั่วไปหรือยัง ทั้งนี้เพื่อการอยู่รอดของมหาวิทยาลัยในอนาคต และเป็นการประเมินว่า มหาวิทยาลัยยังอยู่ในระดับแนวหน้าของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตรกรรม โบราณคดี หรือภาษาต่างๆ ที่มีครูอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3. มหาวิทยาลัยมีคนที่มีความสำคัญ ควรมีการลงทุนให้ครูอาจารย์มีการศึกษาต่อเนื่อง ดูงาน ฝึกงานวิจัย โดยจัดเป็นลำดับความสำคัญอันดับต้นๆ มีการประเมินความสามารถ ความจำเป็นในการพัฒนา จัดคณะทำงานประชุมมุ่งหาแนวทางการจัดการศึกษาต่อเนื่องที่จะสามารถตอบปัญหาความต้องการของชุมชน และของสังคม

4. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการเห็นคุณค่า (Share Value) ร่วมกัน ต้องอย่ารอให้เป็นนโยบายจากส่วนบน จากสภามหาวิทยาลัย หรือจาก สกอ. เริ่มที่ใครคิดอะไรได้เริ่มก่อนเลย ส่งเสริมการมีเน็ตเวิร์คระหว่างกัน การทำวิจัยร่วม นำครูอาจารย์มาร่วมกันบูรณาการทำงาน ด้วยมหาวิทยาลัยมีองค์ความรู้มีบุคลากรที่เก่งดี มีความเชี่ยวชาญ แต่เงียบ ไม่เป็นที่รับรู้ของสังคม ที่ผ่านมามีงานที่ออกมาน่าสนใจ เช่น งานวิจัยผ้าจากคณะมัณฑนศิลป์ งานวิจัยสีจากคณะวิทยาศาสตร์แต่ไม่ได้แพร่หลายในวงกว้าง

5. การวางนโยบาย ให้เกิดขึ้นจากความต้องการของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ไม่ควรคิดจากบนลงล่างเพราะจะเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถดำเนินการได้ การจัดการศึกษาต่อเนื่องควรต้องสามารถแปลงนโยบายลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ต้องมีการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนางานต่อการลงมือทำจริง การมีเครือข่ายและการติดต่อกับโลกภายนอก การลงพื้นที่เพื่อให้เห็นถึงความต้นตัวความต้องการ การแข่งขันที่เกิดขึ้น

6. ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาต่อเนื่องของบุคลากรทุกสายงานทุกระดับ วางยุทธศาสตร์การพัฒนาทางการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งแผนงานพัฒนาบุคลากรทั้งสายครูอาจารย์และสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยยังอิงตามนโยบายที่เปลี่ยนไปตามตัวบุคคลมากกว่าการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนด ซึ่งเป็นจุดอ่อนด้านแผนพัฒนาบุคลากรมาก รวมไปถึงการไม่มีข่าวสารการอบรม จัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้ไปอบรมไม่เพียงพอ การอบรมที่ไม่ตรงสายงานตามความต้องการ

3. ด้านโครงสร้าง กลไก ระบบการจัดการ

1. ระบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การสอนบทเรียน ออนไลน์อย่างทีในต่างประเทศได้จัดขึ้นมีผู้สนใจเข้าเรียนรู้หลักแสนคน ซึ่งเป็นการให้การศึกษาต่อเนื่องไม่เพียงแต่สำหรับสังคมไทยแต่หมายถึงสังคมโลกด้วย และสามารถเป็นตัววัด ranking ของมหาวิทยาลัยระดับนานาชาติได้อีกทางหนึ่ง หรือจัดเป็นชั้นเรียนภายในมหาวิทยาลัย หรือจัดชั้นเรียนในสถานที่ทำงาน จัดชั้นเรียนในชุมชนก็ได้

2. ระบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ต้องตระหนักถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมาก ควรออกจากชั้นเรียนไปสู่พื้นที่ในชุมชน เปิดกว้างให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยควรจะต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานภายนอกโดยรอบ เพื่อที่จะได้นำเอาความรู้ตามศาสตร์และสาขาวิชาที่เปิดสอนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย หรือเป็นแม่ข่ายจัดการศึกษาต่อเนื่องให้แก่ทีมงานกับชุมชน มีงานวิจัยงานภาคสนามอย่างต่อเนื่อง

3. มหาวิทยาลัยต้องเปิดกว้าง ตั้งคณะทำงานร่วมกันพิจารณาจุดที่ยังขาดหาย จุดที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้น ต้องสนับสนุนกลไกให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของชุมชนและสังคมที่แท้จริง

4. ด้านหลักสูตร โครงการในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

1. หลักสูตรที่น่าสนใจ และมีความจำเป็นในสังคมควรเน้นที่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม สุขภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาทักษะชีวิตแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. หลักสูตรควรเน้นการยกระดับคุณภาพสินค้าและบริการ การบรรจุผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

3. หลักสูตรระยะสั้น 2-3 วัน ที่มหาวิทยาลัยสามารถจัดการได้และน่าสนใจ ตอบความต้องการ และการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เช่น การจัดนิทรรศการ การทำงานประชาสัมพันธ์องค์กร การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การเสนอและประเมินโครงการเพื่อขอรับทุนสนับสนุน ฯลฯ

4. หลักสูตรที่ต่อยอดความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ในตัวบุคคลเพิ่มขึ้นไปอีก เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร การเพิ่มผลผลิตในงานอาชีพนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

5. จัดทำบทเรียนผ่านระบบไอทีออนไลน์สู่สาธารณะ การผลิตสื่อเชิง visual visit สำหรับเด็ก ผู้ใหญ่ เป็นการศึกษาต่อเนื่องที่มีรูปแบบง่ายๆ ซึ่งมีความน่าสนใจมากในยุคปัจจุบัน เช่น การทำบทเรียนทางประวัติศาสตร์

6. การจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับครอบครัว ต้องให้ความรู้ทั้งผู้ใหญ่ และเด็ก ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยเป็นปัญหาครอบครัวแหวกกลาง ต้องสร้างความพยายามให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ลดช่องว่างการเรียนรู้

7. หลักสูตรด้านการพัฒนาจิตใจ เป็น mindfulness course ซึ่งการสอนเกี่ยวกับธรรมะ จัดเป็นการศึกษาต่อเนื่อง ขณะนี้เป็นที่สนใจและสำคัญมากสำหรับโลกของอนาคต ต้องจัดเป็นรูปแบบต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนทุกระดับตามบริบทความเป็นมหาวิทยาลัยที่กระทำได้

8. อาจจัดเป็นหลักสูตรต่างๆ ให้ผู้เรียนเลือกเรียน ท่อย่อยเรียน จนถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมเพื่อขอรับเป็นคุณวุฒิได้ หรือมีการเทียบโอนหน่วยกิตให้ ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นและพัฒนาให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ เริ่มต้นให้เริ่มลองทำหลักสูตรไม่ต้องมาก ทดลองทำในบางเรื่องเพื่อเรียนรู้ สรุปหาปัญหาอุปสรรค จะได้แนวทางการปฏิบัติตามมาอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านลักษณะการจัดการเรียนการสอน และลักษณะผู้สอน

1. มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนทางไกลในหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยต้องตระหนักถึงการเป็นผู้นำทางภูมิปัญญา ศาสตร์สาขาวิชาที่มี และสร้างการใฝ่รู้ของผู้เรียน

2. การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงวัน เวลา จำนวนครั้งในการจัดหลักสูตร ตามความพร้อมผู้เรียน

3. การจัดการเรียนการสอนต้องตอบโจทย์ความต้องการผู้เรียนที่จะต้องได้ความรู้ความเข้าใจ และทักษะใหม่ๆ จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

4. จัดให้มีการพบกันในกลุ่ม การมีกลุ่มเพื่อนที่มีความสนใจในงานเดียวกัน การพูดคุยจะเปิดคำตอบได้หลากหลาย มีแนวทางพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ติดตัวกลับไป

5. ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนให้มีบุคลิกภาพกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ต้องรอบรู้เข้าใจในหลายมิติทุกเรื่องแล้วประยุกต์มาสอนผู้เรียนได้

6. การศึกษาต่อเนื่องจะเกิดขึ้นจากการได้เปิดแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ห้องเรียนควรจัดการเรียนการสอนเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แสดงความคิดเห็น สนทนาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาการเรียนร่วมกันไม่ใช่เป็นการสอนทางเดียว

7. ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกขึ้นได้ว่าเป็นสิ่งมีค่าในตัวเอง เป็นประโยชน์ เป็นการพัฒนาต่อยอดให้ตนเอง

8. ผู้สอนสามารถเป็นตัวแบบการศึกษาต่อเนื่องที่ดี มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีสถานที่พบปะ การนั่งร่วมกลุ่มสนทนาเป็นpeer recognition เช่น สภาภาของของกลุ่มศิลปิน สโมสรอาจารย์ เพื่อเป็นช่องทางนำความสามารถนำความรู้ในตัวบุคคลที่เก่ง เชี่ยวชาญมาแลกเปลี่ยน มีการจัดสู่สาธารณะโดยเฉพาะให้แก่นักศึกษาของมหาวิทยาลัยโดยตรง

9. ผู้สอนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน เอาความเก่งจากทุกคนมาร่วมกันทำ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยให้เป็นประโยชน์

6. ด้านระบบและทรัพยากรสนับสนุนการจัดการศึกษาต่อเนื่อง

1. มีสื่อโสตอุปกรณ์ที่เพียงพอ น่าสนใจ ทันสมัย ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากรู้ อยากลอง
2. ผู้จัดการศึกษาต่อเนื่องควรต้องเข้าใจบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อเนื่องเป็นอย่างดี
3. งบประมาณสนับสนุนต้องเพียงพอ ใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์
4. หลักสูตรโครงการที่จัด ต้องไม่เก็บแพง หรือมุ่งธุรกิจเกินไป ควรมีหลักการว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. ผู้จัดการศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ มีนโยบายให้การสนับสนุนที่ชัดเจน และจริงจัง

7. ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. ควรเริ่มจัดการศึกษาต่อเนื่องให้กับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในชุมชนรอบมหาวิทยาลัย เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล การศึกษานอกโรงเรียน เอ็นจีโอ กลุ่มธุรกิจเอกชน ฯลฯ หรือสถาบันอุดมศึกษาอาจจะทำเป็นข้อตกลงความร่วมมือในลักษณะการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน หรือคนในชุมชน
2. สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องเป็นการเฉพาะและอย่างจริงจังชัดเจน ไม่ใช่ปล่อยให้ต่างคนต่างคิดต่างทำกันไป

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา ตามการดำเนินการวิจัยขั้นที่ 5 สรุปผลได้ ดังนี้

1. ความเข้าใจการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ควรเป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรระดับอุดมศึกษาตั้งแต่อนุปริญญา ระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา โดยประกอบด้วยการจัดการอบรม สัมมนา ประชุมวิชาการ ศึกษาดูงานทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นในประเทศ และ/หรือต่างประเทศ เป็นทั้งหลักสูตรระยะสั้นระดับประกาศนียบัตรแก่ชุมชน ประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการศึกษาทางไกลผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมการบริการทางการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องแก่ชุมชน โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้และรูปแบบด้านการศึกษาต่อเนื่อง ศึกษาสภาพ ความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย และความสามารถในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษา โดยจัดให้มีกระบวนการให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเสมอภาคและพยายามลดข้อจำกัดของผู้เรียนที่สามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเทียบโอนหน่วยกิต ในรายวิชา การลงทะเบียนเก็บหน่วยกิตตามความพร้อมผู้เรียน การลงทะเบียนข้ามมหาวิทยาลัย การบริการวิชาการแก่ชุมชนโดยมุ่งยกระดับเพิ่มพูนความรู้ทางอาชีพ และถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ชุมชน

ท้องถิ่น การจัดฝึกอบรมทักษะในทางอาชีพโดยมีประกาศนียบัตร จัดหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้หรือพัฒนาอาชีพเพื่อจะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

2. ด้านผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย สถาบันอุดมศึกษาควรคำนึงถึงการให้บริการการศึกษาต่อเนื่องเพื่อชุมชนท้องถิ่น และองค์กรเอกชนท้องถิ่น เป็นอันดับต้น โดยมิกลุ่มผู้เรียนในการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ประกอบด้วย บุคคลที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า บุคคลที่มีคุณวุฒิทางการศึกษา และมีประสบการณ์ในการทำงานตามที่สถาบัน/สาขาวิชากำหนด บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น และควรให้ความสำคัญแก่กลุ่มผู้เรียนเป้าหมายเฉพาะด้วย เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ

3. ด้านนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ หลักการ แนวคิดในการจัดการศึกษา สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการกำหนดนโยบายเป็นรูปธรรมต่อการจัดการศึกษาต่อเนื่อง จะให้มีการจัดการศึกษาต่อเนื่องก็เปอร์เซ็นต์ มีหน่วยงานไหนของสถาบันที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง โดยตรงและในการดำเนินงานต้องกำหนดกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาต่อเนื่อง ควรเป็นการจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา มุ่งบริการทางวิชาการให้แก่ชุมชน สังคม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเชิงวิชาการควบคู่กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจริง สถาบันอุดมศึกษาสามารถบูรณาการความรู้ในศาสตร์แต่ละด้านที่มีความเชี่ยวชาญมาจัดการศึกษาต่อเนื่องได้ดี โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งปัจจุบันมีความสำคัญเป็นที่ประจักษ์ต่อการพัฒนาประเทศไทยมาใช้ในการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการจัดการศึกษาตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านโครงสร้าง กลไก การจัดการ และแนวทางดำเนินงานในการจัดการศึกษา ต่อเนื่อง สถาบันอุดมศึกษาสามารถดำเนินการได้ด้วยการปรับองค์กรเพื่อให้มีกลไกและการจัดการที่เปิดโอกาสทางการศึกษาสำหรับทุกคนอย่างเสมอภาคและเข้าถึงได้อย่างสะดวก สามารถเปิดรับผู้เรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา และผู้เรียนที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางอาชีพ โดยสถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดให้มีหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเป็นศูนย์การจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาโดยตรง มีการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิชาการและงานวิจัยของสถาบันที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สามารถให้บริการวิชาการแก่สังคมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐและเอกชน นำทรัพยากรภายในสถาบันอุดมศึกษาทั้งบุคลากรและทรัพย์สินมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม ผลผลิตหลักสูตรที่มีความหลากหลายตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น สอดรับกับกลุ่มเป้าหมาย มีการเตรียมคนรองรับหลักสูตร

5. ลักษณะครูผู้สอนและวิธีการจัดการเรียนการสอน วิทยาลัยชุมชน ผู้สอนเป็นปราชญ์ชุมชน ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ ผู้สอนต้องมีความเข้าใจวิถีชีวิต มีทักษะการสอน มีความเข้าใจลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หากมีการเรียนการสอนร่วมกับนักศึกษาปกติ ต้องจัดรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมการอยู่ร่วมกัน เช่น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยราชสุดา ด้านผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา จำแนกได้เป็น คณาจารย์ภายในสถาบัน ตามสาขาวิชา ที่จัดการ

เรียนการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานอื่น ครูภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นซึ่งต้องตกงานในศาสตร์การสอนผู้ใหญ่

6. ระบบและทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดการศึกษาต่อเนื่อง สถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินการหากมีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงระเบียบต่างๆ ที่เป็นข้อจำกัดขององค์กรต่อการสนับสนุนการจัดการศึกษาต่อเนื่อง และควรมีลักษณะเฉพาะในการจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมไทย สังคมโลก โดยยึดแผนแม่บทของมหาวิทยาลัย และหาความร่วมมือกับภายนอกเพื่อทำงานบนความเป็นศาสตร์ที่มีและเป็นอยู่อย่างเชี่ยวชาญ มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาต่อเนื่องได้อย่างหลายหลายไม่มีข้อจำกัด และสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้ง่าย สะดวก ควรมีการใช้กลุ่มข้อมูลทางสังคมที่มีให้มากขึ้นให้และหลากหลายขึ้น มีการใช้ห้องสมุดชุมชน มีเครือข่ายในชุมชน การจัดการศึกษาต่อเนื่องออนไลน์ มีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อ การจัดสอนเสริมการเรียนผ่านรายการวิทยุ การจัดให้มีพื้นที่บริการในชุมชนโดยตรง การเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน มีการเตรียมชุมชนเป็นพื้นที่ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง จัดการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ตัวอย่างที่น่าสนใจ เช่น การศึกษาร่วมกับชุมชนแม่น้ำนครชัยศรี การศึกษาร่วมกับชุมชนป่าปลักไม้ลายกำแพงแสน การเปิดห้องสมุดชุมชนของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

จากผลการศึกษาการจัดการศึกษาต่อเนื่องในประเทศ ต่างประเทศ การสำรวจข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว พบว่า ควรมีแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษาภาพรวมอย่างเป็นระบบที่ครอบคลุม 1) สภาพการจัดการศึกษาต่อเนื่องต้องเป็นการศึกษาเพื่อปวงชนตอบสนองการศึกษาตลอดชีวิต 2) กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่องควรเปิดโอกาสให้กับกลุ่มบุคคลทุกกลุ่มทุกชนชั้นตามศักยภาพผู้เรียน 3) นโยบายของการจัดการศึกษาต่อเนื่องควรกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ และมีหน่วยงานรองรับที่ชัดเจน 4) หลักสูตรการเรียนการสอนการศึกษาต่อเนื่อง ควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมเพื่อสร้างโอกาสให้กับผู้เรียนตามความสามารถและความสนใจ 5) ลักษณะผู้สอน ควรเป็นผู้มีศักยภาพการสอนผู้ใหญ่ และมาจากบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย เครือข่ายและชุมชน 6) การจัดการเรียนการสอนใช้ทั้งจัดแบบชั้นเรียน การเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุมชนเป็นฐาน และระบบออนไลน์ 7) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ควรมีหลากหลายรูปแบบและตรงกับการใช้งาน เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งศูนย์การกีฬาและนันทนาการ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตามสภาพของแต่ละสถาบัน โดยมีความเชื่อมโยงการเป็นเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอกที่ต้องคำนึงถึงวิถีชีวิต และตอบรับบริบทของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม